

Lanka Dahanam.

(With Songs)

R. SANJEEVIROW & SON

Book Sellers, & Stationers.

VIZIANAGRAM,

సంగీత సావిత్రి.

గ్రంథకర్త:- మంగిపూడి శ్రీరామచంద్రశాస్త్రిగారు

చక్కని శైలిగలిగి, మధురమూలగు పద్యములుగల రసవంతమగు నాటకము. కడుచక్కని పాత్రోపోషణ కడుంగడు నదృశి ముద్దివరకు వెలువడినవానికన్న చాలసాశస్త్ర్యముగనున్నది. స్ట్రోక నుకూలము సాంగుగలవు, వెల రూ 0-12-0లు

సంగీత ప్రహ్లాద.

గ్రంథకర్త:- మంగిపూడి శ్రీరామచంద్రశాస్త్రిగారు.

శ్రీరామచంద్రశాస్త్రిగారు. పాత్రోపోషణ కడుంగడు నదృశి ముద్దివరకు వెలువడినవానికన్న చాలసాశస్త్ర్యముగనున్నది. స్ట్రోక నుకూలము సాంగుగలవు, వెల రూ 0-12-0లు

వెల రూ 0-12-0లు

సంగీత శిశువల్లభులు.

గ్రంథకర్త:- మంగిపూడి శ్రీరామచంద్రశాస్త్రిగారు.

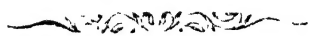
పాత్రోపోషణ కడుంగడు నదృశి ముద్దివరకు వెలువడినవానికన్న చాలసాశస్త్ర్యముగనున్నది. స్ట్రోక నుకూలము సాంగుగలవు, వెల రూ 0-12-0లు

శిశువల్లభులమౌత్సుని జననమౌత్సుని వము బాల్యకీడావి నోదములు కంసవధ కడుంగడు నదృశి ముద్దివరకు వెలువడినవానికన్న చాలసాశస్త్ర్యముగనున్నది. స్ట్రోక నుకూలము సాంగుగలవు, వెల రూ 0-12-0లు

రూ 0-12-0లు

శ్రీ

లంకా దహనము

ద్రామా.

[తొలుగులపు.]

గ్రంథకర్త.

మంగళాక్షి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి

విజయనగరము

ఆర్. సంతోషరావు అండ్ సన్ వారిచే

ప్రకటితము

ఈ నాటకమున వచ్చు పాత్రలు :

పురుషులు,

రాముడు
 లక్ష్మణుడు
 సుగ్రీవుడు
 అంగదుడు
 హనుమంతుడు
 సంపాతి
 ప్రహస్తుడు
 అక్షయుడు
 ఇంద్రజిత్తు
 కావణుడు

స్త్రీలు,

తార
 స్వయంవ్రత
 లంకిణి
 త్రిజట
 5

సంకర్షానుసారముగా వానరులును, తాక్షసాంగినలును
 వరురు, —

పరిధమాంకము, పరిధమరంగము, పర్వతసానువు.

(పరివేశము రాముడు నిట్టూర్పులుపుచ్చుచు)

(లక్ష్మణుడు ప్రక్కనునిలిచి)

9-JUL-1

1 అనుబంధము.

రాము— తమ్ముడా! పరిపుల్లబాణానవ చిత్రితంబులును మి
ధరమధుప్రతినికూజితంబులును, నగువనంబులందు వంచకగుడు మం
డలికృత కోదంబులై వియోగుల సేచుటకు విహరించుచున్నవాడు!
మేఘంబులు నభంబునువరిత్యజించి తమకిమ్మగు నెలపులదాగి యు
న్నవి. బాగుగాపుష్పించిన వృక్షములు గిరి సానువులయందు సాం
పునింపుచున్నవి. నదీపులినంబులు హంససారసచక్రివాకాది జలవి
హంగనిచయనమాకీర్ణంబులై శోభించుచున్నయవి. ప్రసన్న సలిల
పూరితంబులగు జలాశయంబులు క్రొంచనినాదితంబులై, చక్రివా
కోపశోభితంబులై, మిక్కిలిప్రకాశించుచున్నవి. చూచితివే? అల్లదే!
యాపులినతంబున నావిహంగదంపతులెట్లన్యోన్య ప్రేమ సలరారుచు
న్నవో! అక్కటక్కటా! నే వెంతనిర్భాగ్యుడను. నాజానకి-నా
ప్రేమము-నా యానందము! హా! నన్నబాస నేచుర్భాగము- దుర్భా
గము!

చ॥ ఘననగశీల ప్రాణముల కంటెగరియసి యైనభార్యణీ

తనయను బాసి శోకమునదద్దయు మాన్వడియున్ననాకు ని
వ్వనమున నుక్కుపేతుపగు వాత్సల్య మూస చతుష్టయంబు నె
ప్పుడమునదోచె నేటికిలు మానక నన్నతోపమానమై॥

2 అనుబంధము.

లక్ష్మ— అన్నా! ధీరచిత్తులగు మీరుకార్యసాధనమార్గా
వలోకనాయుత్తచిత్తులుగాగపరిశింపబడవచ్చునుమే? ఎల్లవేళలయం
దును చిత్తసమాధానంబు శ్రేయస్కరంబు. కామవశంగతత్వము
న, ఆత్మపౌరుష ఫరాభవంబున, ఉత్సాహనిరర్తనంబున చిత్తింబు
ముత్తలంబునెందు. కార్యోద్యోగంబును, మనోవికాసంబును, ధైర్యో
పాయంబుల సిద్ధంబగు.

రాము— అమ్ముడా! నీచనిరట నీతాప్రాప్తిరూపకార్యఫలం
బవశ్యంబు చింతనీయంబు. ఉత్సాహంబుచే నదిసిద్ధంబు.

లక్ష్మ— రామభద్రా! ఇయ్యది సుగ్రీవసహాయ్యంబునసఫ
లంబగు.

రాము— ఆ! సుగ్రీవసాధికంశా! ఏదీసుగ్రీవుడు? అయ్య
య్యో! భార్యావియోగ దవానలకీలికాబ్బవేల నాహృదయవృక్ష
ము దహింపబడుచున్నది. బౌరా! సుగ్రీవా! భార్యాసమావేశ వ
ర్షాంకురతహృదయబీజుడవగునీవు, నీకెంతకండ కావరముకలిగినది. రా
ముననమానింప తలచితివా! మిత్రద్రోహీ! కృతఘ్నా!

తే॥ గీ॥ ఏనుజానకి నెడఁబాసి యీనగేంద్రీ
కూటజులమున శోకార్తి గుందుచుండ
ఇంటభార్యనుగూడి నీవించువేష్యు॥
మరనిననుగన కుంటివే మర్య టుండ॥

లక్ష్మ— ఏమీ! తనమర్కటబుద్ధి నునయెడనే ఉపయోగిం
చెదా! ఇంతలో నెంతకన్నులు నెల్లికినచ్చినవి? తలంపడొలనపూర్వ
సిద్ధి? పర్వతశిఖరనివాసమును?

సీ॥ భ్రాతచే మర్కటరాజ్యంబు గోల్పడి
ధిక్కరి దైన్యంబు నెక్కొనంగ
పురమునెల్పడి భీతిబలచి యెంటిగ నలు

లంకాదహనము.

౧౩

దిక్కులు వెనక్కు తిరిగితిరిగి!
ననుశ్రయబువ్వేడిన వచ్చి పిరాజ్య
మిచ్చి కైకొని యంపుమెరియ
జలధరకాలంబు చనినపిమ్మట నీత
వెనుక మీకడకు వచ్చెదనటంచు

తే॥ ౧॥ సత్యముగఁబల్కి పోయి భాస్కరసుతుడు
మత్తరై గ్రామ్యసుఖముల మరగి కృతము
మరచి కడు బుద్ధిహీనుడై తిరిగిరాక
మనునపరాధ మొరించె మాన్యచరిత!

రాము—తమ్ముడా! నీవుసత్వరంబునఁగిష్కిందకుంబోయిభా
ర్యామోహ వశబంధనమునఁజక్కి, రాజ్యమదాఖుడై బాలిశుడగు
సుగ్రీవునితో నాచందము నెఱిగించుము. కార్యసాధనమొనర్చు మ
నము. ఆలసింపవలదనుము.

లక్ష్మణ—ఆ—ఆ—మర్కటాధిముండగు సుగ్రీవుడా! మీ
మాటాలింపవలెనా? ఎంతిఘోర మెంతిఘోరము!

గీ॥ అభివసము దీర్ఘవేగమై నట్టకొవ
మునుభరింపగఁజాల! దుర్బుద్ధియైన
రవికుమారుల బంపెద నా బల్యుని
వినయమీ వాలిసునుడెక వింనుగాక॥

ఉగ్రకోపమున నెంతయుపరితప్తుడనగుఁన్నవిషము నామహిమచూ
పించెదను.

రాము— సోమితీ! ఇప్పుడే నీవేగి యిట్లనుము.

సీ॥ మిత్రుడొనర్చిన మేలును మఱచుట
సరకకాగణమాట సరయుమనుము
సర్వపాపములలో నమయంబు దప్పట
అధికతరంజాట సరయుమనుము

భార్యవియోగాగ్నిః బడితపించెడు నాటి
తనదు స్థితిగతుల నెల్లఁ దలఁపునునము
ఆలమ్మునకు శ్రేష్ఠమైనట్టి యీశరత్
కాలమ్మువచ్చుటఁ గాంచుచునుము

తే॥ మదమువిడనాడి వేగమె మమ్ముజేరి
కార్యసాధన మార్గంబుఁ గాంచుమనుము
మర్కటగుణంబు లిడిమీద మానుమచుము
వెడలి యవియన్నియును దెల్పి వేగరమ్ము

మఱియుక్యతఁబుండుచు తుండైన తదీయక శేఖరమాంసంబునునకాదు
లైనభక్షింప వదియునుంగాక నాచేవిక్యప్తజైనకాంశనవృష్టకార్ముక
స్వరూపంబుచూడను, వజ్రనిర్ణోషంబుచుంబోలె భీషణంబైనతదీయ
జ్వాలలనిర్ణోషంబు క్రిష్ణులవినుగోరి తీవని యూహించెదను. అట్లు
కాదేనిమదియవరాక శ్రమంబొరింగియును, మత్సరాయంబునకృతార్థుండ
వయ్యును, ప్రియావియోగసంజనిత శోకపారవశ్యంబునంబరిభ్రమించు
చున్న వానిగానన్నెఱింగియును, నాకుంగల కార్యంబంతయు వినియు
ను, వర్షయుతువుచనునంతకుఁ బలోపేతుండనై సీతాన్వేషణ తత్పర
త్వంబునమిమ్ముంగలయ వచ్చెదనని సమయంబుజేసియు, నివియ
న్నియుమోచి దీనండనగు నాయందనుగ్రహంబు సేయక మదిరాపా
నమత్తుండవై, కామిసీసాంగత్యంబున దగిలి నన్ను సరకు సేయవా? న
న్నేమిగాఁదలించితివి?

చ॥ అనుపమసత్వశాలి స్థవగాధిపు జీవముగొన్న సాయకం
బునకశితత్వముచు కయుఁబోవదు; చేతులలావు దప్పలే
దనిశము విక్రమంబునకు హానిజనింపదెఱింగి యింకనై
ననుమదభీష్మితుంబును ఘనంబుగఁదీర్పుము సీతచొప్పడనీ॥

తమ్ముడా! నాచేసముదీరితంబైన కార్యప్రకారంబంతయు విస్మయంబు
గావించివికదా! యింక హితంబెయ్యదియో దానిని సుగ్రీవునకుంజె

ప్పి కీఘ్రింబుగాఁ జనుచున్నాఁడు.

లక్ష్మ— అన్నా! ఏటినిమాటలు! వానికిఁ జకుంజు పొగ్గిరి
పవలయునా?

గీ॥ ఉగ్రతేజ భవన్య హనుగ్రహమున
నెగడిన విభుత్వమిపుడునీ నిగ్రహమునఁ
బొలియుటన నెంతపనినాకు సెలవొసఁగు
మిపుడెకడ తేర్చి వచ్చెదఁ దపనసుతని॥

రాము— తమ్ముడా! మోహవేశంబున నేనన్నమాటలనున
రకుఁగొని సూర్యనందనుపై గినియకుము. వానియెడసాహృదగౌర
వబుచూపుము. పోయిరమ్ము.

లక్ష్మ— భాగ్యము.

(నీమగ్నిమంచును)

తెరదిగును.

రంగము.

(సుగ్రీవని యలోచనాగారము.)

(ప్రివేశమా సుగ్రీవుఁడు, అంగదుఁడు, హనుమంతుఁడు.)

అంగ—

ఉ॥ సచ్చత్రుండు రామస్థపచండుగ్రిడు పంపగ లక్ష్మణుండుతా
వచ్చిమహోగ్ర కోపమొడవం దలవాకిట నిల్చియున్నవా
డచ్చతురుండు లోకముః సన్నిటిగాల్పగజాలువాడు నీ
విచ్చటగామిసీసుఖ సమ్మర్థి వహించుచు నుండఁజెల్లునే?

సుగ్రీ— ఏమేమి? యేమనుచున్నావు.

అంగ— తఱి! అతులితబాహువిక్రమశౌర్యధురీణులును,
మిత్రులును, మహాత్ములును, శత్రువులును, ప్రసన్నయశోధనులు

నున్నదమ్ములను నగురామలక్ష్మణులు పర్యటకుఁజూతరముననుండి వాత్సల్యమానచిత్తముమును గుఱవనుగడుట నీవెరింగినదేదా! సకలజన మనోరంజనముగ శరదృతునరుదెంచినది. గగనము మనోహరంబై గనువట్టచున్నది. విన్నిలకాశముకన్నలకు పండువుసేముచున్నది. ఒలవంతులగు రాజులుశత్రువులపై దాడివెడలుచున్నారు. నీపురాముని కిడ కేగుదునన్న సమయమాసన్నమయినది. యీరంగిను వెడలులలేదు. అందులకైరామును ఆగ్రహించి లక్ష్మణునికంపె. సౌమిత్రిసకలలోక భీకరుడై, అగ్రహించుదగ్గిరై, అనుదెంచి పురద్వారంబుననున్నవాడు. ఇటులుపేక్షించుట సీకునడిగాదు. త్వరపడము. ఆఁడొనర్చిన మహాపాపకారము నీయెడబందలంఘించు.

సా. నీకైకాదయ సాధ్యవి కృమయతున్మేరూసమానాగు నా
పాకారాణి కమర నొక్కవిల సద్భాణంబునంగూల్చి నీ
రాకాఁడుడు పొదగుకార్యము సమర్థిత్వంబునం దీర్చిన
గా కిట్లుచేసిన పృథ్వీవంబుయశము బ్రోణంబులుండొక్కనే॥

మతి! ల్లియిప్పుడైనను రామక్షిణిసతితో నన్నవాక్యమును చెల్లించుము. కృతకృత్యుడవును సత్సవతుడవును అగుము. సౌమిత్రినే డుదుర్వారుడై, దుష్టత్యుడై, ప్రచండమూర్ఖుడగుండలవదనంబై, విస్ఫులిగజ్వాలల వెడలగ్రుక్క సేత్రిగబులత, బెణబా నానయితుండై, పండ్లగీలుకొనుచు, మాటిమాటికి భూజాస్పృశ మొనర్చుచు, మనపురద్వారమున నిలిచియున్నాడు. అయ్యీ! నీరాతనికికేగి వివయముగ నారాధించి కోపము సవనయించిరమ్ము. మమ్మ పాలింపుము. సీనంటిబుద్ధివంతులకు కృతఘ్నుల తగనివును. ముమ్మాటికిని తగనికార్యము. అనినియాకారదరిశన మాత్రమ న నాత్మ బెగడవారి విగతధైర్యుడనై పరుగపరుగున మీకడకరుచెచితిని.

సుగ్రీ—అక్కటా ఏమీ! ఏమిది—రామానుజుడు లక్షక

బుడ! అగ్రహారాదగుష్టవచ్చియున్నాడా! మనపురవినిర
మునకా!

తే॥ రఘుకులాగ్రోతికే నపరాధమిచ్చుకైన
గావించ బరుసాబులాడి యెరుగ
నూరకేలకొ నామిది గౌరవంబు
వీడినామితి కలుషించిరాడు నేడు

ఉదయవచ్చును రథాగ్రోతిమణిబుసేము శత్రుపురి కేతలేనివోషం
బులైవలయును నామిది నారఘురాములవినినా! లేనివోరా
వలెననిపించును! తొలిన్నాపెగల సాహృదము మూలకలుషించుట
కేమి కల్యణం. లోకంబూ! ఇదనాదౌర్భాగ్యములే చోలన్నిసాక్షిగ,
అగ్రహారాగ్రోతి, భూతసాక్షిగ నొనర్చిన విప్రశ్రీమణున కేలభు
వలెననిపించును కాననవనాధివా! కానన! లేకున్న శ్రీరా
మునకేల యాగ్రహారము పొడమనలెను! నన్నుకడుంగ
డు ప్రేమించి రాక్షసునిచ్చి రక్షించిన రాములచందము
ను చూడనాడు భీతిపొడముచున్నది. కిగుజ్జాప్రసృతయుగ
డగురాముడునామెడ కిలుపంబెంచునే! భర్తవత్సలుడగు రా
మును నాతోటి నమనమునకియ్యకొనునే! ఆగ్రహారవలెపాలకు
డగు శ్రీరాములసూర్యులను అసూయ సెంచునే! ఆర్తత్రాణసరా
యమగు శ్రీరాముల నాపైకగ్రహించునే! దుష్టశిక్షణ శిష్టగర్హ
ణ దక్షిణిడగుశ్రీరాముడు నాపైకనుకరించుచునే! నన్నుజాల-నన్ను
జాల-నన్నుజాల-నన్నుగన్ను మూలకలమనిరాక కేమినలమును.
దుష్టశిష్టుడగునన్నురా-నన్ను, దుష్టగుగట, మున్నగుడట, మున్నముం
డట, నున్నానామె. అప్రసృతముని చేరిండునుటకు నేనుశక్తు దనే!
రమున తలెళితే మెర మూటారిచే తటాకుననీతల ముర్విగోపమరటుల
తెగ నేసిచేమివలసికార్యము ఏమున్నది. ఆగ్రహారత్త చిత్తులకా
లోచనముండదుగదా? వెనుకముందరయు జ్ఞానము శూన్యావేగ
దా. ఇది నేమార్గము శునసరింపవలయు(యోచించును)

అంజ—

సీ॥ రవికుమార నరేశ్వర కృత్యకారంబు
మానంబున నీవుమరువకునికి
సర్వవిధంబుల చర్చింప గడుచిత్తము
గాదు ధీగుడారామవిభుడు
కంతావియోగ శోక వరీతచిత్తుడై
నీయట్లతాలిమి నిలువలేక
మయకలము గడచిననంతేవు
రాకున్న మత్తుపవన నన్నెరింగి

సీ॥ ప్రణయకోపంబునె మీ తెరంగెరింగి
రఘునామిది స గుర్తింపు లక్ష్మీనామిది
వాదీపింప జనుడెంచి నాడునేను
తెలియనీయర్థముందు సందియములేదు

మహారాజుండగు రఘురామాడుఅవిక్రమవిక్రమక్రమాబునవాలి నిశ్చిం
డించిన తెరంగెరింగివోయి! వానలు వెలిసివచ్చుట వానర సేనాసమే
తుడనై వసుధాతరూపను వెదకుటకు మొదలిడుదుననిరఘురాముని
తో పల్కినమాటనుబట్టి కేదెచ్చుకొనుము. శరత్కాలమరుదెంచినది.
అది గంగక కామినీసుఖతత్పరత సేవునికే ప్రణయతరకోపమున రాము
డను లక్ష్మీనామిది మానగ్రహంబున వచ్చియున్నాడు. విగతసామ్రా
జ్యుడనై, డివ్యభిషేకమును, మానభవమును, మిత్రవత్సలుండును, అశ్రీ
లజ్జావశ్యానైవమును, శ్రీరామచంద్రునకు రయమునహితంబౌచరించు
టకు శ్రేయము. ఉపకారియై లక్ష్మీనామి కృపపొందుటకలెడుకు ప
గుసౌఖ్యప్రదకు గుమార్గములేదు. సకలమురద్యుగుహ్యకభరితంబు
యిన సీతభక్తును, అత్తను, వశేపహుచుకొని, రాముడునుగుణసంపన్నుడగు
రాముడు, కమలాంబుని సంపన్నుడగురాముడు. దిగంతముతో పస్తా
దిగడుగురాముడు—మేరువునైన నీలుపు దుప్పగలరాముడు—అపరిమాయప
గుణమొడగు రాముడుని నైనాగ్రహించి, ఆరుదదాయకమగు ము

భాంబోజము నినచూచినతోడనే పట్టపగలింకి ప్రిచండ
భానుని చందంబునమండ్రిపండుచు పిడగులకంటె భీకరమై కర్ణక
కోరముగ బల్కుచునుండ నీపాతని మోలనిల్వగలవా! ఆపాతనిని
భరింపగలవా? ఆలసించితివా అదితప్పదు. అశీఘ్రముగనేగి లక్ష్మ
ణునిపొర్చింపుము. అనునయింపుము. ఆరాధింపుము. మరిశరణు
వేడుకొనుము. ఇంతకంటె వేగుమార్గమేదీయును నీకు శుభప్రదమ
గునదిలేదు. ఇది నావిధియగుటచే యింతవరకు దెలిపితిని.

సుగ్రీ— ఘతిమంతా! హనుమాతా! లక్ష్మణాగమనవచనము
నా శ్రవణపుట బేధన మొనర్చుచున్నది. వేధించుచున్నది.
బాధించుచున్నది. కార్యలోచనమనకు బుద్ధిచోరకున్నది. లక్ష్మణుని
నిమోలకు నేనేగజాల. ఇట్టిప్రిచండకోపనమయచున లక్ష్మణుని
నిమోలకు జనువారెవ్వరో తెలియరాకున్నయది.

హన—హనరేంద్రా! రాఘవలెట్టనమయములందును స్త్రీ
లవైనాగ్రహింపరు. గానరామానుజునికడకుతారాదేవింబంపుట యు
త్తమము. ఆమెయు రాచకార్యచరణనిపుణ- స్వభావధీరగాననట్లా
నర్చుట మనకెల్లరకు శుభప్రదము.

సుగ్రీ—నీ వేధిమంతుడవు. నీయూహన్తాఘాతమయినది,
అవశ్యాచరణంబయినది. ఆనందప్రదమయినది. ఇప్పుడే అంతఃపురం
బునకేగి లక్ష్మణుని కోపంబపనయించుటకు అయమంబంపెద.

హను—మహాభాగ్యము.

సుగ్రీ—(నిష్క్రమించున.)

(తెరదిగును.)

తంగమూ

పుర బాహ్యప్రదేశము.

(ప్రవేశము- లక్ష్మణుడు, తారయు)

తార—

మ॥ కృపాబోజెట్టి దురంతకోపమున సర్వేదించె దిట్టలకో
నృపవంశోత్తమ యెవ్వడికపులలో నీయాజ్ఞకుఁగాక దు
శ్చష్టుంజైచరియించె నెవ్వడిట శుష్క-తృణకాంతా భా
గవదవ్యహిన్నిని నిర్వికంకత జొటంగాంక్షించె దుర్బుద్ధిమై.

లక్ష్మణ—అతివ! నీభర్తా ధర్మదూరుడై, కామపీతచిత్తుడై, ము
మ్ములను మరచినచందము నెఱుంగవా? శోకపీడితచిత్తులమగు ము
మ్ముంకలంపడు.

కీ అనుబంధము

గీ. మాసములు నాల్గుచనిన పిమ్మట మహిజ
వెదకబంపెదనని సత్యమొదవ బలికి
పానసేవామదంబున మేనుఁబరిచి
తరియరుగునంతకును దాని దలపడయ్యె.

అతివా! ఉపకృతివిషయమునందు నీతిబట్టి ప్రత్యుపకృతినేయనివాని
నిమిత్తనాశనమునందు. ధర్మాధికాకామంబులకు లోపంబుగలుగును.
నీనాథుండగు సుగ్రీవుండు వివేకహీనుండయ్యె. ఇంక శమనిచను గా
ర్వంబులేదు. కావున ధర్మాధికాకామవిలోపహేతుభూత మిత్రీపరి
త్యాగిలక్షణకార్యంబిన్ని ప్రస్తుంబగుచుండ నుత్తరకార్యంబెఱుఁగి
మాచే నాచరింపదగినది. కార్యతర్వాజ్ఞపుకదా! సీతేపేర్కొనము.

తార—

గీ॥ ఇకకులోత్తమ నేను నీవిట్టికోప
వశమునొండుటఁ దలతు దుర్వారకామ
శాంతిములయందు నీబుద్ధి తగులువడదు
తగిలియున్నఁదా దృశునియ దెగడకపుడు.

మహాత్మా! హరివీరబంధుగండగు రాముని యమోఘరోషంబును, ఉద్యోగకార్యమునకు గాలవిలంబనమగుటయు, సుగ్రీవునకుమీరు చేసిన యుపకారంబును సుగ్రీవుని వైభవంబు మీయాధీనంబగుటయును, సుగ్రీవునకు సీతాన్నేషణాదికార్యంబులు కర్తవ్యంబగుటయు. కామవశంబుచేత సుగ్రీవు డిష్టజనపరితంబవబద్ధుండై యుండుటయు నెఱుంగుదును. కామాతురులైన మనుజులు దోకాలధర్మాధిపతి మాణంబు లెఱుంగక వ్యామోహితులై వర్తింతురు.

లక్ష్మ — ఏమేమి? సుగ్రీవుడు కామమోహితుడై యుండుటచే మమ్ములను మరచెనని చున్నావా? ఈయుదంతము మేమిఱుంగనిది కాదు. కామపీతిచిత్తుడు క్షిమించుటకర్హుడుకాడు. అవశ్యంబు లిక్షింపవలసివచ్చె!

తార — మహాత్మా! రామానుజా!

చ॥ పనివడి పానయోగమున భానుసుతుండు నివృత్తలజ్ఞుడై
యనిశముమమ్ముగూడి పాలుపారగ మస్మధకేళిదేలుచున్
దనియక మత్తుడై యనికి తస్య సహంపగబోలు భాగ్యపై
గనలగజెల్లు నె విభునికార్యము దీర్పగ రాగలండికన్.

మహాత్మా! జితేంద్రియులును, తపస్సంపన్నులును, నగు మహానుభావులే ధైర్యముగోలువలయు మితీచెడి కామినీసుఖసమన్వితులై యుండలేదా? అట్టిచో నతిచంచలస్వభావులమును, వసచరూడును నగు భాను నందనుడు ధైర్యరహితుడై, పుష్పనారాచుని ధాటికోడియుండు టేటి పింత?

లక్ష్మ — మగువా! తనకుపకారమొనర్చినవాని కుపకారము నొనర్చెదనని ప్రతినబూని, పిదప కృతఘ్నుడై చరించిన చపలాత్ముని కంటె దారుణపాతకుడికొక డీజగతిగలదా!

గీ॥ మొదలదాను గృతార్థుడై పిదప నఖిల
కవనినెవ్వడు ప్రతికార మొనరింప

డాక్టర్లును సర్వభూతావలులకు
నిక్కమగ వధ్యుడినిరి వినీతివిదులు.

తార — గుమా! భానసుతుకు రామునకు విధేయుడై
కార్యముచేర్చుటకు బ్రయత్నము సలుపుచున్నాడు అఖిలది
క్కులన డిము నాబరస చారచతురాలును, దుగ్వారస్వసంఘ్న
లును, కామగూవులును, కోట్లద్భుత సాక్షాతుఁగు వానిరిపై
స్యనాయకులకు వార్తలనంపె. వారునేలరేపటవచ్చెదరు. వారిందో
ఢొని శ్రీగామపాదారవింధ సందర్శనమున కలుదెంచును. మీ
రువేగిరపడకుడు. సన్నమన్నింపుడు. తపననందనునిదయగనుడు. మీ
చేనాటిబడిన మొలకలను మీరేఛేదింతుగా? మీరిడినసంపదను మీ
రేగైకొందురా! మీరుపెంచినవానిని మీరే సంహరింతురా? మీ
రేయాగ్రహమునొందిన రక్షించువారెవరు? రామానుజా! ఎమ్మర
క్షింపుము. నీవు పరిజ్ఞా భ్యంతరమదిరప్రదేశంబనుచితంబని యి
చ్చటనే యుండుటంజేసి నీచే సదాచారంబు రక్షితుంబయ్యె. మిత్ర
భవసంబునందు మిత్రదారావలోకసంబునేయుట సత్పురుషులకు ధర్మ
లోపంబుగాదు గావున నీవు మామందిరమునకు విచ్చేయవలయు
ను. రామాజ్ఞ శిరమునధించి కార్యమాచరింతము.

లక్ష్మి — బాటీ! నీవుకార్యనాథనమున కడుంగడు నేర్పుగల
దానవు. నీవాక్యములచే పరితుష్టమానసుండవైతిని, అనుగ్రీవు
నింగలసి శంభాషించి పోయెదన. గాన రమ్మప్రదము.

(తారాలక్ష్మిలు నిష్క్రమింతురు.)

తెరదిగును.

రంగము.
సుగ్రీవుని నగరు.

(ప్రవేశం-సుగ్రీవ లక్ష్మణ తారాదులు.)

లక్ష్మి — నీవిత యోచింపకుంటివేమి? తరతమభావమును గు
ర్తింపవేమి? (4 అనుబంధము.)

కీ॥ జనపతి కరుణనకాదె

అనుపమసంపదలు గలిగెనటు గాకున్నన్

మునుపటివలె గిరికంధర

ఘనదుర్గములందు జాల గాసిబడవె?

బౌరా! కృతన్న! మిత్రద్రోహి! ఇంతకపటివని నిన్నెరింగినచో రా
ముడు నీతో సంభాషించుటకియ్యకొనునా? ఇంతలోనె మమ్ము మి
రచితివిగా? అగునగును. కామాంధునకు కన్నులుగానవచ్చునా? కా
మాంధుడవై రక్షించినవాని భక్షింపనెంచితివా? యేమాగర్వము?
మత్ ప్రతాపధీమతులనెరుంగవు! ఇదియూ- ఛీ-ఊడనిల్లులేకకొండ
గృహలలో కాపురముండి ఆయుధపాణి యెవ్వడేని ఆహ్లాదుమునవెడ
లుచు కన్నులబడిన ఒడలు గడగడవణకుడు మూల
మూలలుదాగునాటిచదమును అప్పుడేమరచితివిగా? నీఅన్నను వధిం
చిన శ్రీరాముడొక్కడున్నవాడని యెరుంగుము.

గీ॥ అతిబలుండైన వాసవసుతుని రొమ్ము
వ్రక్కలించిన విసిఖంబు మొక్కవోయె
ననితలంచితో? యవ్వాడి మినిగడంగి
నేడు నినుదుక్కిపగాజాలు నీచచరిత.

రామబాణాభిగతుడైన పురంధరాత్మజుడు పోయినవధంబునకుచిత
ముగాదు. నీకును తత్వృత్తికృమంబుకలుగదు.

తార—మహాత్మా! సుమిత్రానిదనా!

సుగ్రీవుడు కృతఘ్నుడుకాడు. శత్రుడుకాడు. దుశ్శరీతుడుకాడు. మి
త్రద్రోహికాడు. గాన కరుణింపుము. శ్రీరామచంద్రుని సత్కృ
పచే ప్లవగరాజ్యాధిపత్యమునొంది పెద్దకాలంబునకుం బ్రాప్తిచిన రా
జ్యలోలుడై ఆనందపారవశ్యంబున మేనమరచి రామకార్యమునుగురి
తింపకున్నాడు. మహాత్మా! కామినీగాథాలింగనసౌఖ్యపారవశ్యతనోను
హాత్ములును విగతవిజ్ఞానులగుదురు.

నృపకుమారి! నీయట్టిభన్యమతులు నిశ్చితార్థమునెరుంగక కృత్య

నివై సకారణము! కోపింతురే! మహానుభావా! ఇనతనూజునిపైగల రో
వమునుదాయము. భ్రీసాదమువెలయింపుము.

సుగ్రీ—మహాత్మా! రామానుజ! పూజ్యుడవగు నీవిట్లు నా
పై కోపించెదగునా? శ్రీరామచంద్రుని కార్యార్థమయి వివిధధాన్య
వస్తువులను, ప్లవంగ రాజ్యమును, రుమను, తారనుగూడ పరిత్యజింతును.
ఇదనిశ్చయము. నాయపరాధము సైరింపుడు.

లక్ష్మ—సీసహాయమున సీతాపహరణమొనర్చిన పాపాత్ముని
భండనంబున గండడంచిన జయమునేకూర నెంచియున్నవాడను. నీవో
యిట్లానర్పితివి.

సుగ్రీ—ఆర్యా! పలుదేశములనుండి పరాక్రిమశాలులగు
నానరవీరులువచ్చెదరు. వారివలన శ్రీరామకార్యముసానుకూలమ
గును. నీను ప్రణయవిస్వాసమువలన నొక్కింత యపరాధముగావొ
చిన అదియంతయు. రఘువల్లభుండును సహింపనర్హుడగును.

లక్ష్మ—సూర్యనందనా! రఘువుంగవునకు సీసహాయము పె
ద్దకాలును నకు పైచఘటిత్యై చేకూరినది. శ్రీఘ్రింబున నింక నాతో
డంజనుడెచి, భార్యాహారియొగకరిసేతుండైన రామునిప్రణయ
సల్లాపంబునందేర్పము. రామభద్రుని కోపతాపముగని భరింపజాల
క, బరుపోక్తులాడితిని. వన్నమన్నింపుము.

సుగ్రీ—పూజ్యులు మీరట్లపలుకరాదు! వానరవీరులెల్ల
కును నేటరేపటరాగలరు.

లక్ష్మ—శ్రీరామసందర్శనమునకై నీవు నాతోడరమ్ము

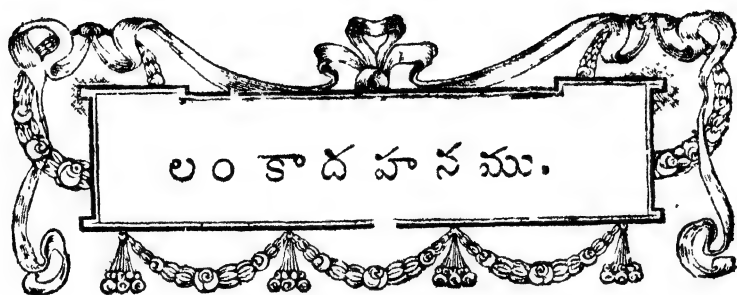
సుగ్రీ—మహాభాగ్యము. (తారనుజూచి) డేవీ! నేను శ్రీరా
మభద్రుని దర్శించివచ్చెదను.

తార—శుభంబమరుగాక!

సుగ్రీ—పూజ్యుడా! పోవుడుమురమ్ము.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ద్వితీయాంకము.

ప్రకృత మరంగము. ఋశ్యమూక శిఖరిసానవు.

(౧) వేశము-రాముడు, లక్ష్మణుడు, పరిచయముకలగు
సుగ్రీవుడు—

ఓ అనుబంధము.

రాము—ఓయీ! రవితనూజా!

గీ॥ పుడమి నెవ్వఁడు ధర్మాధముల తెరంగు
విడిచికామంబు సేవించు నతడు
దీక్షువృత్తాగ్రమందు నిద్రించిపుడమి
బడియెడునరాధను ని యట్లు చెడు గపీ-దర్శి.

ధర్మాధకామములను విభజించి నిర్మలమనస్సుచే వానిని సేవించువాఁడే
రాజులందఱును. శత్రువులను శిక్షించుటయు మిత్రులను రక్షించు
టయు రాజులకు ముఖ్యధర్మము.

సుగ్రీ—శ్రీ గానుభవా! మీకృతచే గతరాజ్యప్రాప్తుడనై
శాశ్వత సౌఖ్యంబులను నడగంటిని. లేకున్న నిక నీదారుణాటపుల ద్వి
హ్వయము కోరికలొందు నీమహాపురుషుడు కనుకాయలందినును కా
లముగడుపనలసిన శకదా! మహాత్మా! నిన్నుంబోలు మిత్రునియెడ
నసరాధ మొనర్పనంతటి కృతఘ్నుడనే నేను! ఇమిడి హనుమదా
దివాసరవీరులు. వీరివలన మీకార్యము సానుకూలపడును. వీరు కా
మరూపులు, విక్రమాశ్రయులు, అజేయులు, మేధాసంపన్నులు, కా
ర్యాచరణనిపుణులు— వీరినిష్ఠుడు నలుములలకంపి నీతాడని తెలంగు.

నెటింగి పిదప యచ్చటకు దాడి నెడలుట యుక్తము. నన్ననుగ్రహిం
వను-కాలవిలంబనను నకు క్షమింపును. నేను మీకు శరణార్థినిక.

రాము—మిత్రీమా! సూర్యుడవనా!

సీ॥ వాసపుడువై నానలు గురియుట

యర్కుండు తిమిరాన హరియగుట

విధుడు శీతదుతి వెన్నెలగాయుట

జగదుపకారాధన గుట జేసి

కజుచిత్రముగాని కరాణభవాద్యుల్

ప్రీతిమిత్రుల కుపకృతియొనర్చు

టదివెంతగాను పద్మాస్తనందననీవె

నాగుమిత్రుండిను నాయకుడవు

సీ॥ దాతపు వయస్సుడవు పరితాత వరయు

సమనాయకు చేనిక నిఖిలీపుల

నాలముననోర్వ దక్షుండనైతి నీవును

ఘననిశోడి సాచవ్యంబ కార్యమగునె

అప్పుచినాశము నపెట్టించి రావణుడు నాజనకరాజపుత్రింగొని చని
యె. వానిపురమున నాదేవియున్నదో లేదో! ఏదున్నదో కనగా
నం. అను గాన నీవీరుల సత్వరంబ సకలదిక్కులకుంబనుపవలెను.

సుగ్రీ—మహాత్మా! ఈవానరవీరులందరును స్వామికార్యానిర
తులే. అందరును భూరివివేకయుక్తులే. అందరును కాలకింకరనిభా
శ్చతులే. అందరును శత్రులోచన భయ కరరూపులే- వీరిలో యి
చ్చవచ్చినవారిని జనకరాజుండనను వెనుకబంపుము.

రాము—మిత్రత్వమా! రావణుడెచ్చటనున్నవాడో! యట
కేగి సీతవిధునియు నెటింగి వచ్చునతశక్తిగల వీరులెవ్వరో వారిని
నీవేంపుము. సీతయందలెము నెటింగినపిదప మనము వారిపైకి దా
డినెడలుడము. సర్వకార్యనిర్వహణక్షుడవగు నీవు నాయుడనుం
డ నాకు విజయమునేకురుట విలెమా?

సుగ్రీ—దేవరికరుణానాపై గల్గియుండంజేసికన్నెట్లు పెద్దచేయుచున్నారని దేవరయెడ నేతేయవలసిన కార్యము చేయు నాలసించినందులకు చింతించుచున్నాను.

రాము—ప్రమాదము ధీమంతులకుంగలుగుచుండును.

సుగ్రీ—ఓయినతా! నీవు దేశకాలసయజ్ఞుండవు. కార్యాకార్యవినిశ్చయమునందు నిపుణుండవు గమనాగమనవిచార తత్పరుండవు. శైలసంకాసుండవు. బలవంతుడవుగావున చంద్రసూర్యాంశసంభవులగు శతసహస్రవానరులంగూడి హిమాచలవింధ్యమధ్యగతంబైన యార్యావర్తదేశంబు మొదలుకొని సరిద్దరివనాకులయైన తూర్పుదిక్కునకుండుని బహుభాగరూకులై శీతాదేవినరసి యొక్కమాసంబులో యిటకురండు. లేకున్న శిక్షించెదను.

విను—మహాభాగ్యము రామభద్రునికు వందనములు.

రాము—విజయసిద్ధియగుగాక!

విను—(నిష్క్రమించును.)

సుగ్రీ—మారీచ సుషేణలారా! మీరిరువురును రెండులక్షల స్థనంగవీరులంగూడి యార్యావర్తంబు మొదలుకొని పశ్చిమదిగ్భాగంబున నెల్లెడల జానకీదేవినరసి యొక్కమాసంబులో దిరిగిరండు. లేదేని శిక్షించెదను.

సుషే }
మారీ } మహాభాగ్యము. శ్రీరామచంద్రా వందనములు.
రాము—కార్యసాఫల్యమునొందుడు.

సుషే }
మారీ } (నిష్క్రమితురు.)

సుగ్రీ—వనచరవీరా! శతపతీ! నీవుబలవంతులగు లక్షవనాటవీరులంగొని హిమాచలమున కవ్వలభాగమంతయు శ్రద్ధతో రామపత్నిని వెదకి యొకమాసములో రమ్ము. లేదేని శిక్షకు పాత్రుడవగుదువు.

శత—మహాభాగ్యము. రాజేంద్రునినకునందనములు.

రాము—సంపాదించిజయుడవు కమ్ము

శత—(నిష్క్రమించును)

సుగ్రీ—మహాత్మా! రామభద్రా! ఈవాయునందను కెన
యగు పరాక్రమములై భువనత్రియమునను కేడు. ఇల్లనికొండసాటి,
ఈతనికి సాధ్యకార్యమేమి యులేదు. పంచభూతములనుగూడ నితడు
నిర్జింహగలడు. అట్టికైకిదిమడు మనయుడునుండ మనకు కార్యసా
నుకూలమునకు సందియ మిసుమూరి యులేదు. గాన కార్యభార
వింహనుమాతుని తలపై నుంచుదము. వేదేల సీతిడుగాక యిం
కొక్కరు డీకార్యభారమును వహింపనర్హుడుగాడు. ఇదినిశ్చయ
ము. మతిమంతా! హనుమంతా!

ఉ॥ సాహసముం బరాక్రమము శక్తియు యుక్తియు సద్వివేకము
త్సాహము నేతకాల విహితక్రమము నివనయంబు సీతియు
స్వాహుబలంబు నీకె తగు మైధిలి నేగతినైన చూచి ర
మ్రొ హనుమంత నీవు మది నుంచినకార్యముకాకపోవునే?

హను—వానరాధిపా!

మ॥ తరులుం గూల్చెద నాకసంబు పగులన్ దాటించెదన్ మేరి నీ
ధరను లూర్జము జేసెదన్మృజగుల స్తండించెద నీవకతో
శరభవ్రాతము నింకజేసిన మహా చక్రంబు ఛేదించెదన్
ధరణిపుత్రిని దౌర్బల్యభునకు న్భక్తి స్పృహల్పించెదకో॥

సుగ్రీ— సవత్రహివాచకే ముదదుత్ర. సేనహానుమనసే
కదా నేనిరా. భుక్తిని మిత్రిహాధంబుండుటయు. తన్మూలమున ప
నచరరాజ్యాధ్యక్షము నొందుటయును. నీవు మాకు సేధప్రేమడవు.
(శ్రీరామునివంకదిరిగి) రాజేంద్రా! ఈకపిరుని యామృదిశకగు
పుదము. లంకాపురమార్గములును లంకాద్వీపమును గూడ బరిశీ
లింపి సీతనెరింగి రాగలండు.

రాము:—అగును. మారుతి కార్యసాధనంబునందు నిశ్చి
తాధాకరుండనియే నాకునం దోచుచున్నది. భర్తచేత పరిగృహీ
తుండై, కర్కంబులచేత పరిజ్ఞాతుండై యొప్పు కేతనికి కార్యఫలద
యంబు ధృవంబు. గాన వీనియందు కార్యభారము నుంచదగును.
హనుమంతా! ధీమంతా! నీవు గజగవయ నీలాంగద బాంబవదాడు
లంకూడి దక్షిణదిశకరుగుము. లాక కేగి యందెల్లెడల నవలొకిం
పుము. రాక్షసులమాయలకు లోనుగాకును. ఇంతకంటెను
నేనెక్కుడుగ జెప్పకకరణేను (మదికిందీసి) ఇట మన్నియూకి
తమైన రత్నముద్రీక. దీనింగని జనకిరాజపుత్రి మత్రిమీషమున
నుండి చనుదెంచివచ్చిగా నిన్నెఱింగి నిరుద్వేగయై, వివిధసత్కా
రంబుల నొక్క సువీచితంబేయును. సతేనాబుని-పరాక్రమంబును-
బలంబును- సుకృష్టిని సందేశించును. కర్కంబుని సూచించెయు
చున్నవి. శుభంబు శీఘ్రమునగు. స్వయంసేతుకు నాచంద్రునిని
తెయు నెఱింగింపుము. నావాక్యముగాసిట్లచుము.

స॥ నీవుబాసినదాది నిలువక కన్నీరు

నోపులైతాటు చునుండెననుము

ఆనాడు మొదలుగా నాహారనిద్రలు

వైరివర్గములోన జేరెననుము

అనవరతమృదు హాసీతయనుమాట

కితరమ్మునుడిపుట నెరుగడనుము

నిన్ను నెప్పుచూతునో యనుచింతయేకాని

అన్యచింతలుమిది నరయడనుము

గీ॥ ఇన్నిదినములు నినుజూడకున్న నన్ను

నాగ్రహింపక మన్నింపుమంటిననుము

ఘోరసంతాపవహ్నిలో గూడిమిగుల

యుడికి ప్రాణావస్థిత నుంటిననుము॥

(అని ముద్రీక నొసంగును.)

సుగ్రీ } అక్కటా యెట్టి సంతాపకరములగు వాక్యములు
లక్ష్మ } పిననయ్యెను.

హను—(ముదిగంగని) ఈపలుకులువిని మాజనని జానకీ
దేవి యెట్టియారాటము నొందునో! ఈమదిగంగని యెంత యు
ష్వంగునోగదా? మహాత్మా! రామభద్రా! సెలవొసంగుము. పో
యివచ్చెదము.

రాము—కార్యము సానుకూలమగుగాక! తాతా! జాంబ
వంతుడా! నీవు హనుమంతునకు దోడుగ నేగుము.

జాంబ—రామాజ్ఞ మహిమిసాదము.

రాము—కుమారా! నీవు వీరిని తోడ్చుకొని కార్యమును
సాధించిరమ్ము.

అంగ—మహాభాగ్యము.

(అందరును నిష్క్రమింతురు.)

తేదిగును.

రంగము.

స్వయంప్రభా గృహప్రవేశము.

(ప్రవేశము—హనుమదాది వానరులు స్వయంప్రభ.)

స్వయ—వానరవీరులారా! ఇదినానాదుష్టువల్లికానిచయ
ప్రకాశితమగు విభాచలంబు. అదే ఉత్తుంగతరంగసంఘట్టన స
ముద్యద్భూరినిర్భోషణాస్పదమై యలరారు దక్షిణపారావారము. ఇ
టకు నూరు యోజనములదూరమున సముద్రమధ్యమున రావణవరి
పాలితమగు లంకాపురమున్నది. ఇకమీకు శుభంబులమరు. మీ
రు లోకారాధ్యులగుటంజేసి మరకునిర్మితమగు నీగుహజొచ్చిమ

రల నివ్వలకు రాంగలిగితిరి. ఇది యితరులకశక్యము. నేను గుహలోనికేగదను. సెలవాసంగుడు.

అజ—తల్లిస్వయంప్రభా! నీదయచే నీయపారకరుణావిశేషముచే మేము మరల నివ్వలకుదెంచితిమి. గాని మాప్రభావమేమియునులేదు. మాకు కార్యముసానుకూలమగునటుల నాశిషంబు తొసంగి మమ్మంపుము.

స్వయ—మీకుతప్పక విజయంబుసేకూడును. నేనేగద.

(నిష్క్రమించును.)

అంగ—అక్కటా! ఇప్పుడేమిచేయుదము. వానరాధిపుడు మనకొసంగినకాలమశ్రిమించినది. సీతాదేవి కానరాలేదు. మనము కిష్కింధకేగితిమా సూర్యనందనుడు మనలశిక్షించునేమొ? ఇంకనీయాపద నెట్లుగొరుగలము? అయ్యయో యేమాగమము సుర్భూపకున్నదే?

ఉ॥ అక్కపినాథునాజ్ఞ మనమందరమున్ పనిబూనివచ్చి యీ దిక్కునఁబోవఁజూచి నృపుదేవిని గానక యీబిలంబులో చిక్కితి మిచ్చటన్ మనకు జెచ్చెరమాసమతిక్రిమించె నిం దొక్కరమత్తెరంగెరుగ ముష్టక రాజ్యుడుగుఁడారయన్॥

మరియపుష్టభారానతాగ్రబులైన లేమావిగున్నలఋతుపునవలోకిగడు. అయ్యవి వసంతకాలమున ఫలించునట్టి వృక్షంబులు. శిశిరాదిఋతువుల పుష్పించునట్లు పుష్పవంతంబులగుటంజేసి వసంతకాలము ప్రత్యాసన్నంబయ్యెను. ఇప్పుడుశిశిర కాలంబు ప్రవర్తించుచున్నది. సుగ్రీవుండు మాగణేశ్వరమాసమునందు సేనలంగూర్చి పౌషమాసంబవవధియొసంగి సీతా స్వేషణార్థంబు వానరులనెల్ల దిక్కులంబనిచెను. ఇప్పుడు పుష్యమాసంబతిక్రిమించె. మాఘమాసంబు వర్తించున్నది. కావున వసంతకాలంబు ప్రత్యాసన్నంబగుటకు సందియములేదు. బిలాంతరవర్తులమైన మనకు సుగ్రీవపరికల్పిత మాసంబతిక్రిమించెను. మనమావిధమునెరుంగము. శిశిర కాలచిహ్నభూత పుష్పసందరిశనంబున వసంత కాల సమాగమంబెరింగిన వారము మన

మూ శ్వ యు డ మూ సంబు న హ ను మ త్రే రి తుం డై ను
గ్రీవు ని చేతఁ ద్రిపంచరాత్రసంఖ్యచేరనియమింపబడి సమాహూ
తులమైతిను. పదంపడి మాగ్గశిర్షమునందు లక్ష్మణచోదితుండైన
సుగ్రీవునిచేత దశరాత్రసంఖ్యచేత సమాహూతులమై యతనివల
న పాషచసంబవధివడసి సీతాన్వేషణార్థంబరుగుదెంచితిమి. గావు
న నాశ్వయుజమాసంబు మొదలుకొని కాలసంఖ్యచేత వ్యవస్థితుల
మైన మనకు కాలవిస్మరణంబు సంయుక్తంబయ్యె. ఇంక మనకు క
ర్తవ్యంబెయ్యడి. ప్లవంగపుంగవులారా! మీరు సుగ్రీవునకుంగూర్చు
నుత్సరిండు. మంత్రాలోచనములంబు మంత్రులరు-ధీరులు. సాత్త్వి
కులు- నీతిశాస్త్రకోవిదులు-శూరులు. మహాసాధావులు. ఇట్టిమీరెల్ల
రును నన్ను బురస్కరించ కొని కార్యభారము నూని వచ్చినవారు.
సూర్యునందను డిడినగగువు మీరినది. మార్తాండనందనుని యజ్ఞ
మీరి మనజాలము. మనకు వృత్తినిశ్చయము. సుగ్రీవుడు తీర్ణ
స్వభావుడు- సాక్షిమిభావవ్యవస్థితుడు-గావున సపరాధులమై మనలం
జూచి యనుకంపదలంపక చంపంజూచును. అదియునులగాక సతం
డు మాత్రండ్రివాఁకారణంబున పూర్వనైరంబుదలంచి నన్నుంబరిభ
వించుటకు సమయంబున్వేషించుచుండు. మహాత్ముండగురామునిశాశ
నంబు నిరాకరించిన దనకు కీడుమూడుననుభయంబున యావరాజ్య
పదంబునందు నన్నభిషిక్తుంజేసిగాని తనంతందాను కృపావిశేషంబు
నబూన్చినవాడుగాడు. ఇప్పుడు కృతాఫరాధుండైన నన్ను నిస్సం
శయముగ నధించును. ఇప్పుడతనిచేజచ్చుటకంటె సర్వంబును పరిత్య
జించి పుణ్యంబైన యీ సాగరానురూపంబునందు పాదోపవేశం
బుజేసి పాణింబువిడుచుట మహిమాయంబని తోచుచున్నయది
ఇంతకంటెను పగిస్త్రుతముచేయదగిన కర్తవ్యమేమియునులేదు.

హను—అంగదకుమారా! నీవ్ని చింతింపతగదు. పాణి
ములను పరిత్యజించుట కుద్యమించుట నీవాతినీచప్రియత్నము.

శ్లో॥ అనఘయుత్సాహవంతుడ వాలమందు
బగతులనడంచునట్టి దోర్బలయుతుడవు

భస్మపూజ వాలిభంగి స్వీకారాజ్య
భూరిభారంబుదాల్చినోపుదువు నీవు॥

నీకు సుగ్రీవునివలనిభయంబొవంతయును లేదు. అతడు నీకు పితృ
వ్యండును, సత్యప్రకృతిండును, భృత్యవ్రతుండును, శుచియును, ప్రీతి
కాముండును, విశేషించి నీజనమును తారకుంబ్రయును గావున
అయమకు బుత్రుండవగు నిన్ను హింసింపదలంబు. ఈపలనిభ
యంబువిడిచి మమ్ముపురస్కరించుకొని సుగ్రీవుపాలికిం జనుచున్న
అట్లునున గ్రహంబున నిన్నాతిడు కపిరాజ్యమున కభిషిక్తుండేయును.
అంగ—మతిమంతా! ఆసుగ్రీవునియిందొ ధైర్యశైర్యశౌచా
ర్జవములు వెదకిచూచినను లేనను తెలుగు నీవెఱిగినదేకదా?

సి॥ ధర్మంబుదలపక తల్లితోనెట్లైన
యన్నభార్యను కామ్మయివలచె
నరయ ద్వైప్యభారత చూడక వాలినిరంక
పిడిచి చి పుచ్చె భూక భుజిచేరి
రాక్షసుజంప రంధ్రంబు నొప్పినవెండి
రాకుండ గుహవార రామ్మన్నచె
దనకు మేల్నేసిన ధరణీకుకార్యంబు
మరచియింటనుఖంబు మరగియుండె
గీ॥ అతనికెమ్మవి సుగుణంబు లరసిచూడ
చపలచిత్తంబు కూరుండు శత్రుడు మమ్మ
కాముడగు బుద్ధహీనుగఁ జాకజీవి
తాళగలవాడు కోరునె చుతనిపొను॥

ఇట్టిదుర్మార్గునికడకు నేబోవజాలను. రాకృతాగ్రుచే నిదియ యాద
నని నన్నుంజంపును. వానిచే జన్మకుంటె నిష్కృజన్మకుంటె
శ్రేయస్కరంబు. గాన నిచ్చటనే మునినై-నిరాహరినై మోక్ష
విద్వానిరతుండనై మేను బరిత్యజించెదను. గాన మీయ కష్టవిధ
గి యచ్చట మాలిమొదలగు వారికెల్లరకును శ్రీరామకృష్ణులు

కును నాచందము నేటింగింపుడు. ఇదియనాయభిమతము. విశేషించి జననియగు తార యేకపుత్రయసానుక్రోశయు, తపశ్శ్రీనియు గావున, మృత్యుండనైన నన్నుని పుత్రమరణశోకంబు సహింపజాలక నిశ్చయంబుగా బ్రాణంబులు పరిత్యజించునట్లుగాకుండ నద్దేవిందగిన విధంబున ననునయాలాపంబులందెప్పుడు. ఇంక నేనేజీవముల భరింపజాలను. (ప్రాయోపవిష్టుండు) ఓరామాతారకనామా! భక్తజనమనః కామా! దశరథరామా! నన్ను నీదరించేర్చుకొనుము. నాదోషముల మన్నింపుము. నీకై రావణునితో బోరి మరణించిన జటాయువున కొనగిన యుద్ధతులను నాకొనంగుము.

మూలనొదిగియున్నసంపాతి— ఆ-ఆ- ఎమనుచున్నారు? జటాయువా! రావణునిచేతనా! నిహతుడయ్యెనా! నిజమే!! నిజమే!!! చెప్పరే యావృత్తాంతము. నేను జటాయువునకుసోదరుడను సంపాతియనువాడను.

అంజ—అయ్యా! పూజ్యుడా! రావణాపహృతయైన జానకీదేవిని విడిపించుటకు రావణునితో భయంకరసంగిరిమొనర్చి తుదకు గాలవశమునొందె.

సంపా—హా సోదరా! పీరాధీనీరా! తుదకొక్కరక్కనునిచే హతుడనైతివే! అయ్యయో! యెంతఘోరముజరిగినది.

అంజ—అయ్యా! గతించినదానికి విచారించిన ప్రయోజనమేమి? జీవులు పుట్టించుండుటయు గిట్టుచుండుటయు ప్రకృతేధర్మము. బుద్ధిచుంతులగు మీవంటివారిట్లు విచారించుటతగదు. నీచందము మాకు వింతగానున్నది. పక్షములు దెగినట్లుండనేల?

సంపా—నేనును నాతమ్ముడు జటాయువును పంతమ్ములాడి సూర్యమండలముకడ కెవ్వడు శీఘ్రమున నేగగలడని యేగితిమి. అప్పుడు సూర్యతేజముచే సొమ్మసిలుచున్న జటాయువునకు నాపక్షములడ్డుకెట్టిలని. ఆప్రచండకిరణుని చండవేడిమిచే నాపక్షమ్ములు దగ్ధమైనవి. ఇప్పుడు నాకురెక్కలుమొలుచుచున్నవి.

హను—ఇప్పుడెట్లు మెలుచుచున్నవి?

సంపా—సీతా స్వప్నమునకై యరుదెంచిన హనుమతాదులను దర్శించిన తోడనే సీపక్షములు వచ్చునని భాగురువుగారు తాపోపహతిసౌఖ్యగరి దానం జేసి మీగు పంచుచుండ లగ్నయొగిరి. సీతాదేవి లంకలో రావణాధీశమునకు న్నడి. మీరెగవో? గూమె మీకుగాన్పించును. నేనేగద.

అంగ—అఁ. అఁ. జానకీదేవియా-లంకలోనున్నదియా? ధన్యుడను. ధన్యుడను ధన్యుడను.

సంపా—వాచరవీరులారా! మీదగ్గుచున్న వితతాపుడనై నేగుచున్నాను.

(నిష్క్రమించును.)

హను—నింటిరే మీ కెల్లరును సంపాతివనములు మనమి యే లంకాపు రంబున కేగవలసియున్నది. ఇది మాకు సుఖ్యులకావ్యము.

అంగ—అదిగో దక్షిణపారావారము. ఇప్పుడును లంకాద్వీపము మారు యోజనముల దూరమున్నది. ఈమారుయోజనములను దాటగలిగినను మనము నెవ్వడో బుద్ధిమంతులగు మీరు బాగుగయోచించి వలెవుడు

వాన—(విన్నకుచుండు)

అంగ—వాచరవీరులారా!

ఉ॥ మీరుభుజాబలాధికులు మేయఁ దాకరముశీలురి

ల్లూరకయుండజెల్లునె? పయోనిధి నెవ్వడు యెంతదత్తు

పారగ దాటనోవును? బలాబలము ల్దలపోసి చెప్పడే

పారగ, తామకార్యమెటులైన నొనర్చుటవశ్యమేకతా!

గజా—నేను పదియోజనములదూరము దాటగలవాడను.

గవా—నేనిలుపదియోజనములు దాటగలను.

గప—నేను సుప్పడియోజనములు దాటగలను.

గచ—నేను నలుపదియోజనములు దాటగలను.

గఁధ—నేను పీలిపియోజనములు దాటగలను.

మైంద—నేనొకపది యోజనములు దాటగలను.

క్వివి—నేను శైబ్యదియోజనములు దాటగలను.

హను—శాపయనునాడు నాకు వైనలేయిని కలదును, పవనునికలెను, మిక్కిలముగు జపముకలిగియుండెడిది నాటిదినములలో నేనేనిన మహాదృక్పత

త్యములు వర్జనాతీతములు. శ్రీశిష్టుడు వాచనాశతాగ్రమున బలిని బంధించిన సమయమున త్రిభువన వ్యాప్త మగువరని దేహమును మాయైదు మారులొసమయమున నేవ్రవక్షణమొనరించితిని నూర్పుడు పొడుపు కొండనుండి యస్త్రశిఖరకేగులాన నాదూరమును నేనొకజాములో బోయిడివాడను విశేషించి యిప్పుడు వృద్ధుండనైతి. బలపరాక్రమంబులు నానాటికి క్షీణించుచుండె. గావున దూరగమనంబు భరంబైతోచుచుండు రామకావ్యం బవశ్యంబొనరణ యోగ్యంబు గావుననేనిప్పుడు నొకబదియోజనంబులు దాటంగలవాడను.

అంగ—పూజ్యుడా! తాత! నీవనుపమానుపమానుడవు నీతోడ సరియగువారిముమేను గాము.

జాలబ—నీవు వాలివలెనె మాకురక్షణకరకావు

అంగ—ఇంక నీకార్యమునకు నేనేపూనుకొనవలెను.

చం॥ వననిధిదాటిపోయి నృపవల్లభ గానక యేనుకగిన్నుగన్
జనవతితోడ నేనునుచు నిమ్మతిజెప్పమనూఁకేగి, యీ
దినకరపుత్రిక డిముల దిక్కురిచావగ జాలవేగ నే
యనువునైన నేగి ననుధాధిపు దేవినిజూచివచ్చెదన్॥

జాలబ—యవరాజా! మేమెల్లగమును నీయనుచరవర్తనులొనివాగము. మేమండియ నిన్ను కార్యాచరణమునకు బూననిచ్చెదమా? శ్రీరామభద్రుని కోర్కె దీర్చుటను, సుగ్రీవునియాజ్ఞ నిర్వహించుటకును, ఈజలాన్తవసును తిరిగిచుటకును, త్రిరామపత్నియగు జానకీదేవిం జూచుటకును, మరల నిరపాయముగ వచ్చుటకును దక్షుడగు నీమహావీరుడం- నిరుపమానపరాక్రమిడు- వాయునందనుడు-హనుమత్తుడుండ నీవేలపోవలెను? విచార మేలపొందవలెను?

అంగ—భాగ్యు-భాగ్యము- కృతార్థుడనైతిని. విగతపిచారుడనైతిని,

జాలబ—నీవన దమా! నీవు నవతేజోవీర ముంబుల, సుగ్రీవలక్ష్మణశ్రీ రాములొ సాటివచ్చెవు. బలమును, తేజంబును, బుద్ధియు, పౌర్ణధవలబును, విక్రమమును, శౌర్యమును, సర్వభూతములకంటె నీయందొ మిక్కుటముగనున్నవి. బాల్యమున నే ఫలభ్రాంతి భానుని గబళింపనేగిన మహావీరుడవు. వేయేల నీకు దక్క సమద్రులంపునకాగ్ర మింకొకరికి సాధ్యము. లెమ్ము. వారాసిందాటి ను రారాపీకింబోయి మహీనుతను నెదకించాచి కుభంబున మరలి సత్వరంబునరమ్ము.

హను—త నా! ఈస్వల్పకార్యమున కిత విఠింపనేటికి?

6 అనుబంధము.

సీ॥ వాలవిక్షేప దుర్వారవాతాహతి
జలధరంబులు శూలిమలలడాగ
నతులభుజోరు వాతాతివేగమున నం
భోనిధి గ్రాహముల్పూర్చనొండ
గమనీయ వక్షోవిఘట్టనంబున శైల
వృక్షపండంబులు విరిగికూల
దారుణాశని సన్నిభోరుజవంబున
వృధిపిఠరంబులు పిండిగాగ

గీ॥ వీకజలరాసి నవలీల వేగదాటి
శంకనించుకబొందక లంకజొచ్చి
సీతగనుగొని కృతకార్యసిద్ధినగుచు
నేగుదెంచెద ముదమొందు డెల్లకపులు॥

వాన—మారుతికి జయమగుగాక - జయమగుగాక!

అంగ—పూజ్యుడా! నీవు మాకు జేదోడుగానుండ సాధింపనశక్యమగు కా
ర్యములేవ్వి? నీచే మేమెల్లయును కృతార్థకాలమైతిమి. మనగంటిమి - వహా
నందభరితులమైతిమి. నీనోటనుండి యీధివ్యవాక్కులు వినినతోడనే, కార్యసా
నుకూలఫలము కరతిలామలకమని నిశ్చయించితిమి.

మాను—పారావారమును తరించి యిందాగ్రిది దిగితులబట్టి వారిపైరంబుల
రసి జానకిం గనుగొనియెదను. అందు దేవికానరానిచో,

చ॥ పరువిడి మూడులోకములు భస్మముచేసెద, శైలశృంగముల్
పటియులువాపెదక, బుడమివ్రొచ్చెద, మృత్యువుబట్టి దున్నెదక,
దురుసునమేఘముల్ విరియ బోలెద, బాపెదనేకుదీపులున్,
శరధి కలంచెదక, వెదకి జానకిదెచ్చెద భర్తకిచ్చెదక.

అతిజవపత్వకాలినై - అఖిలలోకభీకరుడనై - అతిధియంకరుడనై - యంబుధిందాటు
నప్పుడు అమృతకలశమునుంగొని యరుగు భిగ్గంమృజోయని మరలొకమాకలత
వహించజేసెదను.

అంగ—మహావీరుడై నీవేగార్యమునైన సశ్రమంబున సాధింపఁగలవాడవే,
యందు సుధియవే మిగుల జేదు. గాత్రములు కామగూఢలు మాత్రములువారిని

జాగరూకతతో హుమకొనుచుండవలెను. లంకాపురమనేక పరరాక్షసిగ్రామై య సవతరము నలరుచుండును. నీవప్రమత్తుడవై మెలగవలెను.

హను—కీర్తిరామచంద్ర పాదాగరివింద సజాతమరందప సమత్తచిత్తుడనగు నెన్ను రాక్షసులుగిడురింతుగా! కీర్తిరంపగలరా! కీర్తిరాక్షసులేయననేల-పడునాల్తులూ కయలబాదును నన్ను మార్కొవగలరా! దరజేరగలరా? తేరిమాడగలరా? మన్నామశృణమాత్రి భయకంఠదేహుడై పృణకులనువిడువరా!

అంగ

బాంబు నిజము-నిజము. మారుతీ నీపలుకులు.

బాన

అంగ—బాంబుకైకరీరా! ఇకబాలమేల.

శ॥ గురుల ప్రసాదంబుచు ముని

వరుల ప్రసాదమున, గీశ వరులప్రసాదో

త్యక్తముచు నివిష్నడు న

త్యక్తముగ నీయంబురాసి దాటుము లీలక॥

నీవు వచ్చునంతపక్షము బీబితులు నీయాధీనములు నేని యేకపాదస్థులమై, నిలచి యుండెదముమా!

హను—వానగోల్తులులారా! నేను బవ. బున నాకొక బున కగ యటకు పాదంబులునిన నిమ్మపొక్కిరింపజాలక చిగింబడు గావున నిమ్మపొక్కిరింపగలదుగిళి రంధ్రక్రియటనుండేదాటెదను. గాన రంధ్రం.

7 అనుబంధము

వాన—మేలుమేలు. వాయునందనా! మేలు.

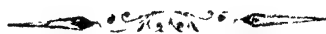
అంగ—రంధ్రాలకింపక.

(అందరును నిష్క్రమింతురు.)

తెరచిగొను.

ఇతి ద్వితీయశ్లోకము.

లంకా దహనము,

తృతీయాంకము

శ్రీకృష్ణమరంగము-లంకాపురపొంతప్రజేశము.

(శ్రీవేళము- హనుమ తుడు.)

8 అనుబంధము.

హను—(స్వగ) ధర్మశయ- ధర్మశయము- ధర్మశయము నీట్టి లంకాపురమున
బాండుగలదని నేదలంపలేదు. ఈలంకాపురము ముగిసినచో నీటిమధమున నాధిం
ప నలవిగానటలవోచుచున్నది. రాజులమహారాజులు నీటిమధమునపురమున కా
రాముడెట్లురాగలడు? సాంబాదానందచంద్రాపాలురుల చేసిచేసిన నిది దుర్జయము.
అంగదనను, సుగ్రీవుడను, నీలునకు నాకు గాక నీపురము నయ్యలుబ్ర
వేశింపనొపరు. (యోచించి: క్షణాక్షణములు, అధికబంధురనయ్యలును, తీక్షణ
తేజాలును, అమితవిక్రములును, రణవిహారచరణులును నగు దైత్యవీరక్షత్రుమగు నీ
పురమును నేనమాత్రం వెట్లువేశింపగలుగును? (యోచించి) ఇదిపరాక్రమ
ము జూపుటకదనుగాదు. రాత్రిసమయమున నీపురముప్రవేశించి లక్ష్యావక్ష్యం
బగు రూపమున జానికరి బరిశోధింపవలయు. (యోచించి) కూర్గమహారాజుడు
ను, కుమారకారుడును, మాయలక్ష్యుడు నెఱిగినవాడును నగు రాజులకు గ
నంత నేనేకీతి నీలంకఁజంపేశింపగలను? ఎట్లు సీతనన్వేషింపగలను? అక్కటా
శ్రీరామచంద్రుండు నన్ననమ్మి నాచెలినే యానవాలిడెను. ఇప్పుడాతనికాశ్రమే
మగును? సీతచంద్ర మెట్లయిగినను! దురహంకారగుచారులు కాగ్యములఁజేరి
తురు. నమద్రులఁజూపప్రయోగము వృథాకారంబునఁజేసిమార్గమెయ్యి? లెక్కకువె
క్కినమై సూర్యులను చిక్కిననులు వెక్కిననుగఁ గ్రమ్మి తరుగుచున్నారు. ఇ
క్కడ నను పొరుమోచినచో బరిశోధింపు. గాన లేదవుండరాదు. అయిన నెం
డుజోషలయును? (యోచించి) గాక్షసరూపమున పురములొనియున నా? ఆయ్యా
సమీపమునా భ్రాతృరాక్షసమీయగుచుండగ నీపురముబొరసరిలఁజైనను శిష్టరాజు!
రాక్షసులగుచు నొకరినొకఁడు లేచు లేచు. మరయొకరూపమున పురమున దిగివే
రుచు! జానికరి బరిశోధింపు! (యోచించి) సమీపమున నొకరును

సరింపవలయు. నూర్యుడస్తాదిగిం జేరువఱికిచ్చటనే డాగియుండి రాత్రినూత్తు రూపమున నీపురంబును పోవేసించెదను

(నిష్క్రమిండును.)

తెరదిగును.

ద్వితీయరంగము— లంకాపురప్రాకారము.

(ప్ర) వేశము-లంకాయనురాక్షసశ్రీ.)

లంక— మా రావణుడు సీతందెచ్చి పురమున నుంచినదిమొదలు సర్వదా దుర్నిమిత్తములే తోచుచున్నవి! లంకామీక్షిడు రానున్నదో తెలియదు. చిరకాల మునుండి టూపురము నతిబాగురూకతతో గాపాడుచున్నాను. కాని యిక్కడెట్లుండునో తెలియజాలము. నేడు నామది మఱిత యాదోళనమొందుచున్నది. యేమికానన్నదో? కానున్నదికాకపోదు. దీనికై వగచిన నేమి ప్రయోజనము అదే చంద్రుడు తనచల్లని తెల్లనికిరణములచే నీపుర పాధాగ్రములను ద్విగుణీకృత శోభావంతములగ నొనర్చుచున్నాడు. నేనును బాగృత్తగా పురమును గాచెదను. (ఇటు నటుజూచి) ఏమాట!

(ప్ర) వేశము- హనుమంతుడు.

హను—ఈవీక్షిత స్వరూపిణి యెవ్వతే?

లంక—(కొంతవడియైచూచి) ఓరీమ్మటాధమా! నీవెవ్వరవు? ఇందేలవచ్చితివి? అవాగ్యభూబలశాలి రావణుడేలు మహానగరంబిదియని నీవెఱుంగవా?

హను—ఓసీ! ఈపురద్వారమున కావలియుండి క్రూరభూషణంబుల నన్ను వెఱపించెదవేల? నాతోను నడమైనదానవు నీవెవ్వరవు? ముందుగా నీచందము నంతయు నెఱిగింపును. విదప చాలెఱంగెఱుంగించెదను.

లంక—ఓరీవదరుబోతా! నేను లంకాయుధానను. నీయనిమిషకంటకుండు రావణునిపంపున నేనీపురంబు నహరహంబుగాచియుండెదను. ననుగానకుండు నీపురంబెవ్వరికిం జొరవకల్గుటగాదు.

హను—రాక్షసీ! ఈపురంబునగల్గి వప్రంబులును- వనంబులును, గోవురంబులును- విశాలగృహంబులును- కూటంబులును, మణివినిర్మితహర్మ్యంబులును- సౌధంబులును, చూడ్కి విందుగా చూడవచ్చినవాడను.

లంక—ఓరీవనరా! నీవీపుర సౌభాగ్యునిను జూడవచ్చితివా? అట్లయిన

చో నన్నరణంబున మోడించినగాని నీవీపురములోని కేగజాలవు.

హను—రాక్షసీ! కయ్యమేల? నేనీపురంబునంతయు నొక్కచో దీలకొనిచి మరల సత్వరంబున వచ్చెదనా.

లంక—ఓరీ—యేటిమాటలివి? రమ్మ రమ్మిమ్ము. నాకనులయెవటబడి నీ వెట్లు తీవించిపోగలవు?

9 అనుబంధము.

హను—ఓసీ అబలా! నీకేలనే యంతయు దేర్చితివి?

లంక—ఓరోకోతగా! నేనబలనరా! నేనబలనో సబలనో యాముష్టివ్రహ్మచరమే నీకుండలుపగలడు. (అనిగర్జింపును)

హను—ఓసీ! చెడియెదవని నేజెప్పినపలుకులు నీకుండలు పోయెను. తలవ్రాతయట్లుండెదనీతో నీయాయువంత మొందును. (అనిగర్జింపును.)

లంక—(నేలబడి) హాతెలిసె-తెలిసె. సమీరనమన! నీకు జయముగలుగును. లంకకు చేటుమాడును, నన్ను చిడువును. వీచే నేను నొక్కముగ స్వతంత్రుని. ఎప్పుడు వానరుడొక్కఁడు నియ నొక్కించునో యప్పుడిప్పుడే చేటుమాడునని విరియి నాతోవనించెను. అతనిమాట యసత్యముకాదు అనుయయిచే నీనందనమున నేడుకలిగెను. జానకీవ్యాజులను నీమూర్ఖరాక్షసులు దగ్ధులు చేయెను. సమరరంగమున రావణుడు మరణించును. వాయునందనా! నీవీపురంబున నింకనిర్భయముగ బ్రవేశించి జానకీశిల్పదల వెదకికొనుము. మరియు వచ్చిపములన్నియు నీర్చుకొనుము. ఈపురద్వారమును బాటునపుడెడమయడుగు ముందగునుచున్న నాకు నీనందరృచభాగ్యమున శాపమునశించినది యొక నేను నాలొకఁడన నేగెద తెలివొనంగును

హను—మహాభాగ్యు.

లంక—(నిష్క్రమించును)

హ—ఇక నావీపురంబున విజయమునిర్ధంబు. అదేవభంగము చురగ్జిడు మునోహరముగ బ్రకాశించుచున్నాడు.

క॥ జలధికడ లెత్తి మోయియగ,

గలువలు వికసింప, లోక గతదుఃఖింబుల్

దొలగెగ, భూతవారము

లలరెగ, జండుగిండుపోల్చె నంబురపీఠం॥

నేనికపురంబున నీపురంబుగ బ్రవేశించుటయే శ్రేయస్కరంబు

(అని నిష్క్రమించును)

తెరచిగును.

తృతీయరంగము— గావనాచారపురప్రాంతము.

(ప్రతివేశము - పాన మంత్రము)

సా— ఇంత యందలనిననుమి?

చ॥ కరిరథవానిశాలలు పరివ్రాశలముఃపాదశాలలున్
గురుతరవాన్యశాలలు మునోహర నూతనచంద్రశాలలున్
పరిశాలచంద్రవన్య ముమేందీతి కాంచననాథుశాలలున్
సూర్యచిరచిత్రశాలలును జూచితి నెంతయు పూన్కమీరంగన్॥

కా— ఇది యిట్లు చూడేడు ముశుక్రియతాపురంబు వెనకీతిరి. యె
కా— ప్రియములు పిదప నా దుడు పురుల శ్రీధర్మశిరియికిని కని గాను
పిన్ని రాష్ట్ర చతురేంద్రుని సేవాపదములపై బసస్సేపించును (ఇటునాచుర
ని గురించి నీ ముఖంబు కాంచులు శ్రీనివాసుని చిత్రంబును పి
గమనాచారిని వెదకి కనుగొనవలెను. (అచటాచి) ఆ దరుల ముందు 'బాగా
నీశ; ఆచమన గంధర్వ; కరీశ; ఆచమన వాసుదేవగంధర్వ; ఆచమన
జైత్రరాజపూర్ణగంధర్వ; ఆచమన వాసిలో బాసలేదీ శివభూమి పర్వము (రా
వణుని పామువైపునాచి) అంతా అనుమానియగుటడే రావణుడు వినితేలగ్గు
పద య్యోనీయను. ఇట్టి నర్వశుభలక్షణలక్షితుడైన యాతడెట్టి ఘోరకార్యమొ
నర్పుట వింతగానున్నది (నిదానించి నివ రిపడి) ఎవ్వరీకాంతి నీతాదేవయా? ఆ
పెయ్యెనచో,

చ॥ చలువలుగట్టి, హారములు చక్కగ దాలించి, సుగంధ చందనం
బలచి, ప్రసూనములకుబరి యందు ఘటించి, మదంబుగోలి, త
మ్మల మొసరించి, కన్నగవ మోడ్చిరతిశ్రీమజాతీఘర్మవా
త్కలిత శరీర మైయాలసి కృత్కున నీసతి నిద్రవోవునే!

కాడుకాదు. శ్రీరామనెడబాసి నివ్యమాల్వాలంబరాభంగభూషితయై రాక్షసేష్వ
రుని పక్షజేరునే! గావున నీడడతి సీతకాదు. ఇంకచేయవలసినదేమున్నది! అక్క
టా! సేవేమిచేయును. ఎగువెడకడను! రామభద్రా! (నిక్రమించును)

తెరిగిగును.

చతుర్థరంగము—రాజహర్షము.

(ప్ర) వేశము హనుమంతుఁడు)

10 అనుబంధము.

హను—అక్కటా! సురగరు డోగఁగిన్నర సిద్ధసాధ్య విద్యాధర యక్ష రాక్షస భామిగులఁగంటి గాని బానింగనబాలనైతిని. భయంకరాకారలను, మహాశక్తులును, దీర్ఘవిరూపదగ్ధులును, భీషణమేఘనాదనిధికఠగ్ధానూలును, నగు రాక్షస భామినులకు వెరచి యాదేవిప్రాణముల హస్తజిఁచెనా? కాకున్న నేల కానరాకుండును.

సీ॥ కంటిసూతన సాధకాంచన పాకార

హీరశృతద్వార తోరణములు

మాచితిఁదపనీయ శోభావిశేషాభి

రామగామాలయ స్తోమములును

పరికించితి విశాల భర్తమాణిక్యసం

కలితవిచిత్ర సందపనములును

శోభించితిఁదమాలసురభి చందనసేవ

ధాడిమచరుక్మతో ద్వాసములును

గీ॥ కలయచెదకతి కేళీన నిలయములును

నెమకతి సమస్తవీధి హానిరములను

రమ్యగుణమండనంజనేన కాసవిధుని

గరిలి నెందును బరికించి గొంచునైతి.

నేను నిర్భాగ్యుఁడను. గానన్న బానింగనబాలనైతి నా ఆరెల్లీలూపురంబ నెను గుట్టు సంచితపచియింఁచె. మరయునిప్పుడు లంకాయుగంతుకుఁగుచెప్పెను. వారు నాతోకల్లలాడుదురా! కాకున్న భూమిఘోరమేల కానరాకుండును. అక్కటా రావణా! ఎంతఘోరకార్యమెఁనలవిని లక్ష్మీబాననీ! నీనెఁగఁటివోకదా! ఆ యోయింకెక్కడబానకి.

సీ॥ రామాప్రభీతుడై రావణుడునుకుచు

పనమధ్యమున బండ్లవైచెనేమొ?

ఆకాశ . ధమున సరిగెడుతరి వాల్
 దగజూచి హృదయము పగిలేనేమో?
 విబుధకంటక భవము వీడితయైచాల
 బడిలిహృదయములు విడిచేనేమో?
 రయమునాజనువేళే రాక్షసాంకమనమా
 స్కొనలేక జలధిలో గూలెనేమో?

గీ॥ తనకులోచితధర్మములు దప్పకుడి
 అరసికైదు కొనుచున్న దగుటజూచి
 కైలిపంక్తిముఖము భయించెనేమో?
 పడతియటుగాకయున్న గన్పట్టకుమ్మే?

అనవలెలు నాయన పైకై ముగ్ధుగనై వారముల నీ నయన వాదో
 నుచు పాణిముఖమునో లేక రావణదాక్షిణ్యజనునగుటయెనో! గానిదో
 నేలకాన్పించుచుండో ఇక నేను శ్రీరామచంద్రుని సమక్షమునకెలాబోయెదను? నీ
 తి నెందుగానవైతిని చెప్పితిని రామపాణిహారి రూపదో బుకలుగును నె
 ప్పనైతిని స్వామిదోహరూపపాపము నిర్గమము ఇదవస్థురివిదగ్ధంబుగాదో
 చుచున్నయది ఇంకకర్తవ్యంబైయ్యది రామనిపాటుగాచి లక్ష్యముండంత
 మొంద. రామలక్ష్యములవెడలెడి భిక్షాన్వేషియగు భరిణుడైతఁడై
 నుపార్జిమలము దిగిన ఆ పుష్కరికగరిగి మేధామయగుచున్నందు
 పలకెట్లుబునొందను. అచటప్రవ్రవనకర్తలై శిష్యులుప్రవ్రగు కాశ్యపుర
 యొందు సుమిత్రయే తీర్థములు వెదకెదరు పయరామనిపాటుగాచి ను
 గ్గివుడగుచువు పలుకు సుగ్రీవుగో కన్నులు ముగ్ధములు ముగ్ధములు
 అక్కటాముదంచాకా గానినా పక్షే శివంబులను సేవనోపన్నచో
 “సామిరజానిగోచర” కనిగోచరైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవైవై
 డును. గాననేరదు. గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన గాన
 బుచ్చెదను. (పాపించి) గీ! గీ! యేమి మూహించి? శ్రీరామపక్షిగోబాడక
 క్రిమ్యరీతిపూలుచుండి పోవుటపాపమునో దివ్యకరలజాని పులకురవెద
 కెద? అయ్యో! ఏమి నాయదయోనో ఇంకకర్తవ్యంబునో కర్మములయల నతి
 జాగ్రత్తతో వెదకినది. ఇంకనేజూచిని పులకురవెద కులపుగిలునోలపునో లేవు?
 లేవు?... .. నేగింపవలెనో బసవలెనో గెనుచునుండార నీలకనిశ్చలక
 మగా క్రిమ్యరీతివెదకెద. మహాపులకురవెద కులపుగిలునోలపునో
 (నిదానిట) ఆమాలనేమో నిదానకలకలారివములు విసవచ్చు
 (నిదానకలకలారి) అనిగో ఆయిందొనో

క్క హవలోగొనబడి యున్నాడని తెలుసుకొనిన రాక్షసులు అంతా బాసకొని యును. సేమోయిని యానబొంది యున్నది గాననిపించునొచ్చి యుద్ధంబున రాక్షసులు యుద్ధంబునీతిగాంచి లభస్వికంఠంబులంబులతో రాక్షసులందరినీ దేహనివహింపజేయును. రామా! మేఘశ్యామ! బాసమనఃకామా!

ఉ॥ క్రూరుడు పాపచింతన మహిమగ్రుడు రాదుగ్రుడులోకి కంటకుం
డాయలసంచకర్కుడు దు రాక్షసుడొదశకంఠుచే భుజి
దారిబలాభిభూలయయి లక్ష్మికి దక్కితికుందచున్న యా
ధారణిప్రతినాకెప్పుడు దైవమునా యగ గాన నెప్పుడీకొ॥

నిష్క్రమించును.

(చెరిగినును)

ఇది తృతీయాంకము.

హనుమద్రామ సంగ్రహము.

చక్కని నాటకము.

(పాటలుగలవు)

శ్రీరామాంజనేయులకు బరిగిన యుద్ధచరిత్రము.
మిక్కిలి రమణీయకము. అనేక చోట్లు ప్రదర్శితమై
యున్నది.

కాల రూ. 0-12-0లు మాత్రమే

లంకా దహనము

చతుర్థాంకము.

అశోక వనము (అశోక వృక్షముక్కింద రాక్షసావృతయైన సీత)

సీత — అయ్యో దైవమా!

11 అనుబంధము.

హా! రఘూత్తమా! హా కరుణాలవాల! హా కాసల్యాతనూజా! మిమ్ము బానిసినీ హా! పుణ్యాత్మా! సుమిత్రాతనూజా! లక్ష్మణా! నిన్ను దురుక్తులాడిన ఘోరము నేవనుభవించుచున్నాను. జలనిధినడుమ మహాజేగనిహలయై బోవు యోడకై వడిని, సూతనాంబునిహతిమైన పెన్నేటి గట్టు దండబున, శోకవేగ నిహతనైన శించెదను. మరిరాసునికన్నుల జూడను. జూడను. జూడజాలను.

రాక్షసశ్రీ — చచ్చియేసుకుభవింపచెడివు మా రావణునివరించి ఇష్టసౌఖ్య బులననుభవింపును. నిరంధా మోకాలోడ్డుదానవీవే. వరించును, మా రావణునివరింపు. బాగుగ యోచించుకొనును తదోద్ధయమువఱకు నీవు గడువొసగితమి మరిమేలుమూటాడను (యోచించుకొనును).

ప్రసేత ము హనుమంతిడు.

సీత — అక్కటా రామా, రామా.

హను — పదునలయ్యవెదకిని కానిసీతాదేవియెందును కాన్పించుటలేదు. యింక వెరకవలసినది యీ పార్శ్వతనుమాత్రమే. (అని నలుమూలలపరికించి అశ్వగ్ర్యును) అదిగో అదొకకాంత. మలినవస్త్రముగట్టి పాంసుపరిమార్జిత సల్లిలితాంగయష్టితో గళవళమందుచు వదనసిగ్గుహము నిట్టూర్పుగాడ్పులు వాడచేయ, పరితాపము. దుచు సుపవాసంబులకడు డస్సి, కడువంతలంబడి, దిక్కుమాలి, నేత్రాంతంబుల కుడినకుర్చుల గారనేడ్చుచు, పూర్ణచంద్రునిబోలె జగతికమితసంతోషకారిణియై, అనిలనిహతివల్లికకై వడినడలచు, భుజంగసతిభంగి నూర్పులు పుచ్చుచున్నది. యీలంకలో నిట్టిదన్విత యందుండుకాంతయవ్వరై యుండు. మాతల్లిజానకి కాదుగదా! (ముందునకుపరీక్షించి అశ్వగ్ర్యుతో) శ్రీరామచంద్రుడు జానకకు యేయేసాములు మేనగలవనిచెప్పెనో, ఆయాసాములు యీమెయందు కాన్పించుచున్నది. రాఘవుడు చెప్పినటుల యీరాజానకము, కర్ణవేప్తణయు గళంబును, చారుమణి చిత్రిహస్తభూషణంబులగువు. మరియు,

తే॥ భూమిపై బొరవైచిన రామపత్ని
భూషణములు కనకాంగి భూషణములు
పాలుపుమీరింగ నొకమేరి భూషణము
లరయ రెంటికిని భేదముపైసలేదు॥

మరియును,

తే॥ భూమిపుత్రిక యేయేవి భూషణములు
పుడమిపైవెచే నాయా విభూషణములు
తత్తదుచితాంగములయందుఁ దక్కువయ్యె
నరసింహాదరిగ యిప్పుడీ యబ్జముఖికి॥

కావున, యాయమరాకుపత్నియే?

సీత—హా! రామ, సుగాణధామ, చున్ననాకామా.

మాను—హా! ధన్యుడను, ధన్యుడను. ధన్యుడను. గంటిని - మామాతను - స
కలలోకపూతను - నివ్యచారిత్రిను - శ్రీరామశ్రేయసిని గంటిని. మనగంటిని.

చ॥ చతురతదక్కి భీషణకుడ గృహపీడితయైన రోహిణీ
సతిక్రియ బొల్పు దక్కి యనిశంబె దగుండుచు, నేకవస్త్రియై
హితులను బంధువర్గముల నెప్పుడుగానక ఘోరరాక్షసీ
ప్రతతులఁజూచుచుం గలక బొలుదుఁచాలవిచార మొందెడికి॥

సుగంధమండలుండగు లక్ష్మణునకు మన్యయ, లోకైకరామండుగు శ్రీరామధ
దుర్గవంతుఁగూర్చుభాగ్యము. భూమిజయునగు సీతయా-యిట్టిదుఃఖంబు నొందవ
లసెనా? అక్కటా! కాలంబెంతఘనులకైనను దురితిక్రిమణంబు. పతి
వృతా ధర్మయక్తయై లోకమాతయగు రమాదేవివలెనొప్పుచు. యాశ్రిలా
కినుండరి రామనిభాగ్యవశంబున జీవించియున్నది.

సీ॥ యీకాంతకై గాడె యినకులాధీశుడు
ఘనరూపుడగువిరామని వధించె

నీయింతికై కాదె కోయించెరాక్షసి
కర్ణనాసికము లక్ష్మణునిచేత

నీకాంతకై కాదె ఏకతో రావణవృతము
గబంధునిబట్టి బాపె

నీలేమైకైగాదె లీలతో బదునాల్లు

వేలరాక్షసుల వావిలివధించె

శే॥ కింకరజనేత్రికై కాదెయోజమరసి

ఖరుని, ద్రిశరుని, దూషణుకలన ద్రించె

మరియునీరామకైగాదె, హరివరేణ్యు

ఘోరగూపునివాలిని గూలవైచె॥

భావజూడు పల్లభమగు ప్లవగ రాజ్యము నొందుటయు, నేసియధధివాటివచ్చుట యు, నీసాధ్యమణికొరకు ఓహ! ఈసతీమణికొరకు ప్లవగ రాజ్యమేకాదు, మల్లోకముల తిలకిండుగా చేసెను యుక్తమని నేనెఱుఁగు. అహ, ఉత్తమసాధ్య. భర్త్యున్నేహబలమననిడుమలచలపక సకలమఖంబులవిడిచి జనసూక్ష్మములగు ఘోరాటానికరుడెంచి ఫలమూలముల నాకలిబాధలబాపుకొనచు, విభునిపరిచ్యులవేడ్క జేయుచు, ఇంటిలోనుండుకైనది (వీటిని) నచుండు యీసాధ్యతలకము నొంటిందుఁ బుచుచున్నది. బాంధవులబానియును భగీగంపదలబానియును, రాక్షసులదెంచి తనగర్వారె శౌర్యవిభవం న గొనపోవునను నాననున్నది. ఆయ్యోపుష్పభూజములజూడదు. మనోహరవిశ్రేణికాలలగనడ. కమణీయసగోవరములంగిలకెంచుడు. ఆహరహంబును తనకన్నలయెడుట వేలుచుండుశ్రీరామచంద్రుని రూపమునేగనుగొనుచుండు. యెఱ్ఱునుఖభోగములకు ననువగునీసాధ్య దుఃఖంబున కుండుచుండునే యిచ్చుటనిలచియుండజాల. శ్రీరామనివార్త నశిశీఘ్రమునవనిసిం చెద (అనియు, దుఃఖపరికల్పించి) ఆ! రాక్షసస్త్రీలు మేల్కొనియున్నవారు. యిదిసమయమాగాదు. యేలత్వగపడవలెను. వారునిడరించువరకును నేనిచటనేయిండు నీరితెరంగెలవగాక. (అనిమోదకజూచి) అవగ,;

శే॥ గగనమొప్పారె నీలోదకంబుకరఁగి

దారకావృకరంబులు కైరవముల

పగిదివిసిల్లెఁ జందుండు భానమాను

డగుచుమాంస విధంబున నలరెంచిగా

! రుసన్నువేన్నలవెలుంగున జూచెదరుగాన నేను వృక్షముధిరోహించి పల్లంబులచాటనడగియుండెదగాక (అనివృక్షమునధిరోహి చును)

ప్ర. ౧
రా. } అగగోచరద్రవ్యమయినది, యేమనియెడను. చెప్పును
స్త్రీ. }

రెండ — చెప్పవచ్చును బ్రతుకనీయును.

(ప్రవేశము రావణుడు కొంత కుంగిరి వారికలతో)

సీత — అక్కటా, ఆదురాత్ముడువచ్చుచున్నాడు (అనితల వెండు) కలచేకరి
రమును గప్పుకొని కూర్చుండును)

రావ —

చ॥ వనరుమా నేత్రీ నన్నుగని వారక భీతిఁగుచోదరము నీ
యనువునదాంసనేల? క్రియమీరంగ నాసనమొసంగ
నొనివెలయుంపవేటికి? మనోహర రూపిణివైననీన్నె నె
వ్వనిచమునఁగోరి నాని బహుమాన పురిస్తనర పట్టిజూడుమా॥

మానవులైనను, మానవులైనను, జిబ్బరమైనను నన్ను గూడ
గినదేగదా! యాట్టిలోకైకపరాక్రమంబున నన్ను స్వర్గమున నిమగ్నంజేసెను. నా
భావలగుగాడుట బాపమనియెడవా అనిననుచున్నప్పుడు నీవు. నుభావము
మగుయానా యనిననుచున్నప్పుడు మృత్యుభయంబున నీవు. నీవు
శ్రావణము నిన్నుటాచి నుంచి పక పప్పుడు దగలగు. అనానాసీ! నీకమా
సూరిలందగిలిన నాచూకలు అలిపి జూచుచున్నాను. నీదలముండ్రిలోంచి మామగిరి
బవిజిణాసహస్రం ముగియించునట్టి వయ నన్నెలుకొనును.

సీత (కెళ్ళించి చూచి) శ్రీరాము, శ్రీరాము.

రావణు — రమణి యగుట స్థైర్యురాలగుటచేసి కలచిననున్నగులును నా
దేన్నా పరిచయ కష్టమైన చచ్చిపోయి నీకొకరిగదా వైకొమ్ము. అనీ! నీ
జననసి యుద్ధిపరీక్షమాదు. నీ కదా యింతటి స్వభావ పాలనని గాని దేవ
ను. నన్ను పోని పును కరి పోని పునినట్లుగ నవవీరకాండగోష్ఠిల బహుళ
ణిహరిననుచును, శిరస్సె ప పక పుష్పగూర్చిలగు కాకలుగ నుండుటయు
నాచేష్టకొనును సారినాన్న! నాయెవరునిరూప మానినెన్నెను నిరూపించు
గలదమాల్యాగు గోపవాలంకార గులనేయును అనకదుభోగ భాగ్యుడు సామా దమ
గుడమైన నన్నుకైకక, సమస్తపుష్పదలను గోలుపోయి తాపదవేష పూర్తి దండు
కాటపుల నాకులగుటలని పొలలనొందచున్న, శ్రీరామపురి రామనిగోకడశీ.
ఆరాముడనుజన్మ యుద్ధింబుగా జనబున నిల నెన్నడో ఒచ్చియుండు.

సీత — స్థిలగు శబ్దముగాక ఓవేల్పలాట! నానాధునికై
గలుగును దుగాక. పోరాడుచుండ్రా!

రావణు — ఒక వేళ బ్రతికియందుండునను కొమ్ము. బలనిగి దాని

న్నాటిజయించి నిన్నెట్లుగొనిపోగలదు. గానరామనిపైయాస విడచినన్నుఁగైకొనఁ
ము నీయందుబధామరాగంబుగలదు.

తే॥ అతివక్తృశవయున్ సకలం కృతాంగినయ్యున్
మలినసంవీతవయ్య నామదికి వేడ్క
గడలకొనజేసె నీవు నిన్గనిస్వభార్య
లందుననురక్తి విడచితి నిందువదనా॥

సీత—(తృణంబడ్డనువైచి) ఓరీ ఆధమాధమా!

గీ పుడమిలోసత్కులంబున బుట్టినత్కు
లంబుసొచ్చి రామునకుగరంబు ధర్మ
పత్నినైసాధ్యి యనబెంపువడసియిట్టి
నీచకార్యంబు గావింపనేరునటరా॥

దురాత్మా! పతిసృతమైన నేనునీయొక్కమగాను. బుద్ధిగలిగిచరింపుము. నీవుచాళ
ల్యంబునఅన్యకాంతలపాఁగు కోగిటుము. నీసతిసీకెట్టురక్షియో అన్యలకును చా
రి భార్యలు అట్లురక్ష్యులు, నిన్నునీవపువమిగాగైకొని స్వదారలయందునంతుష్టుండ
వుగిమ్ము.

రావ—రమణీమణి! ఏమిటిట్లు అలసించి నన్ను వేధించెదవు. నీకొట్టి
డుమలబడియెదవు.

(15)

క॥ బాలామా! నన్నగైకొని
వాలాయము సకలసౌఖ్యవైభవయుతమై
యీలంకను నీసంపద
యీలోకములీ సమస్తమీవేలుమిగన్

మనసున నొందుదలంపడును. ననుషేమచే భజించితివేని నాసోదరులనవరతము
నిమ్ముభక్తిచే భజించెదరు. ధనమునను, బలమునను, విక్రమమునను, తపమునను, తే
జమునను, యశంబునను, నీవుగోరిన యావేదరాముడు నాకెనగాడు. గానవాని
పై యాసవిడచి, కుసుమితరుబాలసమన్వితంబులును, భృమరీగీతసన్నాదితంబులు
ను, రమణీయలతాసంకులంబును నగు సుంద్రప్రాంతకాంతారంబుల నమ్మంగూడి
క్రిడావివోదంబుల విహరింపుము.

సీత—ఛీ,ఛీ, దురాత్మా! యీలంకాపట్టణంబున బుధులులేరొ, వుండి

నను నీవు వారలంతరహా. కాకసాధువాక్యములచేకొనవొల్లవో? నీచే నిశాటమబుధు.
నిర్మా లంబగును.

గీ॥ రామలక్ష్మణులక్షణభీషువేగ
కంకపత్రశరంబీలుకమీద
కలపన్నగములలీల దానిరాతిరి
బరుల దునునూడి నిరవకాశముగజేయు॥

పైసలేయుండు విషధరంబులరిజ్జించి యమృతభాండము గొనిపోవుచండంబున పృ
బలుడగు రామగరుడుండు రాక్షసేంద్ర దారుణస్వగుల నిర్జించినప్పటిమొగ
గొనిపోవును. జవస్తాననానులగు రాక్షసులందరు రామసాయక నిహతులగుట నె
రుంగవా?

గావ — బో! నన్నెవ్వనిగా తలంచుచున్నావు? రావణనామము కర్ణ
పుట్రులులంబడిన నంతశేసంచరించని వీరుడెవ్వడు. నాచేరు వినినంతనే చిత్తవ్యభి
వనంబులు నదేప్రళయమని గడగడవణమందును. అట్టి నిర్ముతినుటకులేక దుంపల
విసుచ్చిత అడవుల కాపురముండు చేదమాననుడగు రాముడానన్నజయించును. బా
గు, అట్టిసందియంబు నీమనసున నిడుకొనకును. రాముడేకాడు, యూదులొకము
లవారును నేకమైవచ్చినను నన్ను జయింపజాలరు. జయింపజాలరు. జయింపజాలరు.

నీత — రామలక్ష్మణులదూరమునకేగినవేళ, నీవు నను మృచ్చిలికెచ్చితివి. భ
యంకరిపుండరికమలమోలెల శ్వానంబులువలెనిపగిది నానాశరధులమోలెకేవుడై
ర్జయన నిలువలేవు నీవనిమిషలోకమునకేగినను, పాతాళమునకు జనినను రామ
నశేంద్రుడు నిన్నవిడువడు.

గావ — తన్ని!

ఉ॥ హరిజగంధులెంత మగవారలదూరిన ముఖ్య కామితన
గోరిక యుండువారలై కోపముబూనరని గాన నట్టినీ
యూరసమెత్తి మోలినను నెంతదురుక్తుల దూలనాడినకా
సారసనేత్రి నేనలుక నమ్మతితో నుగూడువాడనై!

కాంతా! నీమీదవొడమినద్రోమ మగల్గినరముకాకన్నది,

నీత — దానవాధమా! ఆమిశప్రతాపుడైన రఘుత్తముని వీరియపత్నియైన నన్ను
క్షులరికిన నీవు నాసాధుని కరవాలముచే కండకండలుగ గోయబడెదవు. నావి
ధుడైనరాయని చక్షుస్పదబులుడితివేని నీవుజీమిచుటకల్లు. నామాటాననమ్మును.

సీ॥ పగికింకంధర రాసుపాథోరాని
నిందివైవడి నేమిముందు
దశకంఠరామాభి ధానపంచాస్యాలు
నిమగజేంద్రంబు భంగిందునిమివైచు
రాక్షసాధమరిఘురామసుత్రావసుండు
కొండనైఖరి నిన్నఁగూలనైచు
రావణిరామాఖ్య హాసేతబంధుండు
మంచుకైవడి నిమ మాయజేయు

గీ॥ దైవతినిరోధిరాఘవ తార్వవిభుకు
సర్పము నుబోలె నిన్నజడంపివైచు
నెదితి దిన్ను నెరుంగక యింతిలోప
యడచిపడ నేల గీకు దుష్టాసురేంద్రా॥

రావ—విమోగ్యము.

క॥ కావరమున నిట్లాడం
గావచ్చున యోతివాడి గలిగినగీకు
నీవన్నమాటలను నిప్పునో
వనితాఘరనిధము యుక్తమగునిటన్॥

(అని కత్తియూని నరుక వోపును)

హను —అ-అ- నకుచిలోననా, కీరీరాజణం! అ! హ-హ- తగద. ' రా
హాక్షలేదు.

రా॥శ్రీ—రాక్షసేస్వగా! పనిజా గనము, నెవ్వనయున ననుకూలయు
నగు నీమెయొక మోహమేటికి, నీయందు ప్రేమగల ననుగూడినుభింపును. ని
న్నబొంది యుత్తమంబులగు ధనదివ్యభోగముల ననుభవించుభాగ్య మీమనుబకాం
తకు బ్రహ్మయొనంగలేదు. ప్రతికూలయుగు యువతిని గోలనవానికి శ్రమంబుగా
ని నుభంబులేదు.

గావ—ఓకాతా నీవనిరహిట నమంజనమే. సీతా! అపగతసామ్రాజ్యం
పైఁలవార్యుంబున వనంబునకుం జనుదెంచి దానిద్రవ్యంబున నవయుచున్న హీనమా
నవుని బెద్దజనుకొని స్వగంపత్సమ్మధియుక్తుండనైన నన్న వహించితివి శూర్యం

తు నిజ తేజఃబలము సుధ్యోతోలే నిన్న నాశమొందినట్లు నీ యడుమానములు గడుచోసగిరి, యీ యడుమానములలో నన్నిట్లవేసి నీచావునిశ్చయము, తాగుగా నాలోచించుకొనుము వేగేగద. (నిష్క్రమించును)

హను—నీచావునిశ్చయము

1 రా|| శ్రీ—తలలు సదిగలనాడు. పొలన్యుమనుమడు- రాక్షసనాథుడు- నిన్నుకోరిగ నంగీకరించవలె

2 రా|| శ్రీ—సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మకు నాల్గవపుత్రుడై పున్యుకుజనించె నానికీ విశ్వవరుడుననించె అతనికపక్తియులు దురుముచె. నాన్యు) మృత్యు గు నీరానబాడు నీకు భగ్గుగా దగదా?

3 రా|| శ్రీ|| ఏమోసామయన సంత శిష్యునను దానవే బ్రహ్మ హల్లువుగదా. ఇప్పుడు నిన్నుబట్టి మేమ దళము మ్రింగకమానము.

ప్రవేశము-4వ అంకము.

శ్రీహను—ఓకాంతలాగా! త్రిరాసు నను విజయమును రాక్షసులను జేతులు గు నొకకలముగఁటిని. శ్వేతిమాల్యదస్తా దులఁదాల్చి అలఁతక్షుతహాసనమా స్రగిమేతనిష్కలశిబికాకూఢుడై రాసుడు లక్ష్మణునితోగూడఁ జవలున నీపుగంబు న కరుడెంచనట్లును, హరిణాంబరధాణియై యీహుఁ జిజివమంబ్రభాసలితయై సాగరపరివేష్టితపాండుగగిరపై వసించియున్నట్లును, రాముడై రావణాకూఢుడై యరుడెంచి యాశ్వేతశిఖరుపై యీహాకరి పర్వ హించినట్లులను, దనుజాలనువధించి పదపడి జానకీలక్ష్మణునమేరబుగ మహానడఁబుగ బుష్పకంబెక్కి నుత్తరదిశకేగ నటులఁ బొడగఁటిని. గాన రాసులను విజయంబు భ్యవంబు. రాక్షసుండు లక్ష్మ మాల్యాంబరధరుడై- శైలము క్తితకరీరుడై-మద్యపానమర్తుడై-పుష్పకంబునుండి జంచాలపటలంబునఁబడెట్లును, రాక్షసునికంతయన పాశంబుదగల్చి దక్షిణాభిముఖంబుగనీడుకొని కాలియు, గర్దమలిష్టాగ్రియు, లక్ష్మణంబరధాయుడైనయొక్కననిత, జనచునుండునట్లును బొడగఁటిని. మిగిలినపాశల్లక్షను శైలంబున మునింగి తేలుచున్నట్లును గఁటిని. గాన రాక్షసులకపజయంబు సిద్ధంబుగావున తునుమజానకదేవిని సగౌరవంబుగ జూడవలెను

హను—ఎవ్వరేమి? రామవత్సపాతి.

1 రా|| శ్రీ—ఓ చాలుచాలునీమాటలు. నోరుమాయము.

2 రా|| శ్రీ—స్వప్నంబులు నిజంబగును సందియములేదు.

నీత—అక్కటా! ఈరాక్షసచానలు త్రిజటబలుకులను విశ్వశింపకున్నారు. మారాక్షసము జయముకలుగునని త్రిజటచెప్పినంత నే నామనము మహానంద పారాసశ్యమునొందినది అయ్యో! నా ప్రియదేయాసరి ఇంక నేనా! రాముని

పజ్జవసింహుపాటి యదృష్టముచేసిగొనినదానను. ఈరావణుడు నన్నింక కండుమోసములలో నంత మొందించును. ఇది నిజము. అదిగదేకవీరున కీవార్త యెట్లు తెలియదు. తెలిసినచో రక్కసుగట్టుకొని యీలంకపైవారి రావణునికంతములు పటపటగోయడా! ఖండింపడా! అయ్యో! దైవమా! క్రిరామా.

శా॥ హా రాజోత్తమ! హా కృపాజలనిధీ! హా పూణాచంద్రాననా!
హా రాజీపదభావ! హా గుణముణి! హా గామ! హా సత్కృపా
దారా! నన్ జెరదెచ్చి పాపరతుణ్డీ దైత్యేందుగ్రీడిలంకలో
ఘోరస్రిక్రియల జంపెలూనె ననువే గొంపోగదే సత్కృపా॥

వేనిచోట్ల భవత్పాదాబ్జయుగళనేప నొనర్చుకొనుచు, నీహనుసంస్కరణమొనర్చుకొనుచు నిన్నే మనంబునభావించుకొనుచు, రాక్షసశ్రీపరివృత్తనై, భవద్విరహ సంతాపాన్ని సుగ్రీపనై యనతికాలంబున పాదాబ్జులు బరిత్యజించెదను. లేక,

శా॥ గరళశుగ్రీమైన బటు ఖడ్గమునందల దెంచియైనన
త్విరముగల జత్తురన్న విష దాతయు దారుణఖడ్గదాతయుగ
దొరకఁజొగానొకండయున దుష్టనిశాచరు నాజ్ఞ;వేణిచే
నురిగొని చచ్చునిప్పటికి నొండుసుయుక్తియు లేదు చూడగన్॥

శీ-శీ- నావంటినికన్యరాల్లికొకతె యీలాకమునలేదు. లేదు ఇంక నీజీవములు చిక్కవట్టెడు ఫలము కూన్యము. నాకేశపాశముచే కంఠమున కురివోసికొని పూణములు పరిత్యజించెదను. రామా! క్రిరామా! గుణధామ- నాకడసారి నమస్కారములివియె. గైకొనుము. (అని యుద్ధపోసికొనపోవుచుండును.)

హను—(తనలో) ఇప్పుడు చేయవలసినదేమున్నది? నేను తటాలున నేగుదునా? నావాసురూపమునుజూచి భీతిలి మురించునేమో? అయిన నీమార్గమున మనంబును.

సీ॥ దశరథుండనునొక్క ధరణీశలిలకుండు
కలఁడమ్మహాత్ముడ కల్మషుండు
నీత—ఏమిది?

హను- వరరథమంజర వాజిమంతుఁడు శ్రుణ్వి
శీలుండు ఋజుఁడు విశాలయశుఁడు

నీత=అ.

హను- తపము పెంపున మహాతాపసతులుండు

రాజనుహన్తి ముఖ్యుడు రాజసుతుఁడు

చక్కవర్త్యస్వయబాతుండు సార్థివ

వ్యంజనోపేతుఁడ వార్యశౌర్యుఁ

గీ॥ డలఘుఁడత్తుదుగ్గిఁ డిత్తువకులవరుండు

లక్ష్మీవర్ధనుఁడాదిత్యరాజసముఁడు

భువనవిశ్రుతైశ్వర్య సంపూర్ణుఁడఖిల

భూతిహితకరుడాశ్రితిపోషణుఁడు॥

సీత—ఎవ్వరని?

హను—మరియును.

ఉ॥ ఆమనుజేంద్ర చంగునకు నగ్గిసుతుడలరాదు రాజను

త్రాముఁడు రూపనంపదభి రాముడు సంగిరన్దిత్రాహిత

స్త్రాముఁడు పుణ్యనాముఁడతి మహితకాముఁడు నిలనీరద

శ్యాముఁడు రాముడంచిత విశాలమహాసుగుణైకధాముడై॥

ఆరాముడు పితృవాక్యానుసారముగ దండకాటవుల కరుడెంచెను. జనసానమునం దలి రక్కసుల బెక్కమనింజులపె. మాయాకురంగంబగు మారీచునిమడియించెను. రావణునిచేత లనభ్యాయగు బానికహరించుటచే తమ్మునతో విహరించుచు బుశ్యమాకశిఖరంబున కరుడెంచి సుగ్రీవునితో నఖ్యమొనర్చి వాలినివధించి సీతా స్నేహణునకై నల్లదిక్కులను బానరమూలంబులపెను. వారాయమతిశ్రద్ధతో వెదకుచున్నారు. వారలలో నేను యీకడకరుడెంచి సంపాదింపఁజూల ననుసరించి శరయోజనాయతమగు జలనిధింబాటి యాపురంబున కరుడెంచి పురవలత యుడెదకి దళకతుని నిలయుమనసి యిటనీ యశోకవృక్షుక్రింద శ్రీరామవం దుగ్రీవలన వినినవర్ణమును, గాఢతియ, రూపవైభవమునగుల యీసాధ్యమణిఁజూచితని ధన్యుడనైతిని

సీత—అహ! ఏపుణ్యాత్ముడో కన్నలకుగాన్వింపక శ్రీవణశేలముగ నా నాధుని వృత్తాంతము వినిపించినాడు (అని మీదకుమోక్షి) అఁ-అఁ-అక్కటకటా ధూరవానరరూపమదేటికి నాకుఁగోచరించెయ్యట్లదప్పము? ఆయ్యో యింకేమిచేటురానున్నదోకదా! హారామా! హాతత్కణా! (అని మార్గపోవును.)

హను—అయ్యో! మాతల్లిమూర్ఖులైనను. ఇంక నేనేమిచేయుదును.

సీత(చేటు)

మ॥ కలయో, దైత్య, విషాంశు, హృదయ నైకల్యమో, విక్రమో
 తో యన్నేరి యన్నదాననో, పరిశ్రుత్యో, కానో, కే
 వలభిస్త బ్లగుడు నావిభుని స్వర్ణియి పద్ధి సము
 బ్ధిల యుండుట కేమి హేతువో, మహాశ్వర్యంబుచింతింపగన్

అట్లా ఈక్రమమున నున్నచిట్టితెచ్చిగాటనుండియును, రాయనిబాసి
 నకతలమున శోకమునొంది కంటికి నిద్రిగానక నహారంబునుగుండుచుండు నాకెట్లు స్వ
 ప్నముకలిగెను. నిద్రలేనికలగాదా?

సీ॥ డెందాస నెప్పుడు సౌందర్యనిధియైన
 కువలయేళునిపాడు గోపంచుందు

బలుకుల నెప్పుడు భానువంశాబోధి
 చంద్రునినామంబు సంస్మరింతు

కన్నల నెప్పుడు కాకుత్స్థతిలకుని
 సుందరరూపంబు జూడఁవలతు

పినుల నెప్పుడు వీరసమృతుడైన
 పిఠానిమంగళకథలో వినవలంతు

తే॥ నన్యమేమియెరుంగక యనవతతము
 తానున్నతిచిత్తమై తనరుతాకు
 కాఁతుని శుభస్వరూపంబు గానబడక
 భయపడి రూపమేల జూపటైచెకల॥

హా—(నటా) హయమకిప్పుడు నారూపము జూడఁదగినతరుణము,
 (అని కెట్టదిగిరమున్నది)

ఉ॥ నీరజఃత్రా! యేనతేన నీరముమాసినచీరదాల్చి నేఁ
 డారక పద్మపత్రములనంది దొరంసుజలంబులల్లు శో
 కాదనితాత్ములందఁజను నశ్రులు కాల్యలుట్టి పాటగా
 భీరతదక్కిదైన్యమున దిక్కియేడ్చెదవేల చెప్పరూ॥

ఏవు నిష్ఠపత్నివో పన్నగకాంతవో? గరుడభామినో సిద్ధకన్యవో? విన్నరకా
 మినిమణివో? భేరతన్యవో? సాధ్యయోషవో? యక్షాంగనవో! నాపైనిగరు

జించి యుండింపురు. పుణ్యశ్రేష్ఠున నేలొకంబుననుండి లూలొకంబున కరు
దంచితవి? నీతిదండ్రులెవ్వరు? నీపాత్రెకుడే పుణ్యాస్మకు. మానినీ! నీమం
గళరూపమును, నీచిహ్నులును జూడమానవనాథ శేఖరు భామినివైనటుల కాన్పించుచు
న్నది. జగన్మాతకునును రావణునిచే నపహరింపబడిన యాశాశక్తిదేవివా? తల్లీ!
నీతెలుగు నాకెరింగింపురు.

నీత—అక్కటా! (అని యూహించును.)

హను—అమ్మా!

క॥ అతిమానుష మగురూపము

విశ్రాంతిని పొందురూప వేషము కడుదీ

సతయుం జూడంగ గమలా

యతి సేత్రాగ్రముమహిమివగుట నిజముగాన॥

అమ్మా! నీచందము నిజముగ నెఱిగింపురు. డాచును.

నీత—అయ్య రామభస్మదా!

చ॥ అనుపగర్భియూ దశ భావనినాథుని ముగ్ధుడోదాన
జుకునికూతర నిర్మల స్వరూప కరీబుగ్గ శో
భనరణిచూలికొనిచి విభాసితపాదరజోజ్వల గా
మన్మథతిక్తే భార్య సలమై సలియుందురు నన్ను సద్విజుల్॥

హను—తల్లీ! నీతెలుగు నెరింగిని

ఉ॥ తల్లీరా సాంగ వేద సము గాగుచుత్తముఁ జెప్ప. కల్గి నీ
వల్లభుడైన రావణుని ధ్యాయుగ నేగు నొడియున్నవాఁ
డల్లన నన్ను నీకుశే మా సిగ్గుని పాపము కే
తెల్లముగాగ నీకడకు భీతపారిధి దాచివచ్చితిని॥

రాముడు నీతోడ దశమశలను చెప్పవలెయ్యెను. అత్తగారు కత్తితో కమ్మగొని
తనకుశలమును చెప్పవలెయ్యెను

నీత—అహ! మహానందము - మహానందము. సేవకదా శ్రీమహానందకము
లగు వాక్యములు విని లిగితిని ధన్యురాలను - ధన్యురాలను.

హను—సాధ్యమనీ! నీగాథుండు శీఘ్రమునరాంగలండు. నీవు ముఖం
బుననుండెదవు. నీకుకుభంజమరు. (అని దగ్గరిగపోవును.)

సీత—(తనలా) దగ్గరగవచ్చుచున్నాడే? వీడు రామదూతయేనా? ఒక్క వాగదడుంధునిదాటి రావలెడని వానరుడెక్కడ మనుజేశ్వరుండెక్కడ? వీని నాకడకండ్లపైక్కడ? వీడు రామదూతకాడు నిజశరీరమనుమాని పరివ్రాజిక భూపభారియై కాననమున నాణిగొప్పిచిన యారావణదేవగల యీరూపమున వచింపవచ్చెను. అక్కటా! నేనాలాచింపక నిదివలకు సంభాషించితినే, యెంతవలెనో?

హను—(కనయమున సమీపించుచుండును)

సీత—మహా! నీవు మాయావిజగుటచే మా మావానరరూపమున నను డ వివేచనకు లెట్లు పచ్చితివి. వీరిని సుభకారికాదు.

॥ అసేనమహాన శక్తిశ్చై
మనతరతోకా కేతం గాగైడు నన్నీ
విగ్రహాధిపా శక్తిమూర నీ
అసంపన్న నేచెదవు దీన సతుభముకల్లుకా॥

హను—అయ్యో బావో! నేనుకపిరాజ్యాధిపైందగు మగ్గివునకు సఖుండను. వాదములు, వాదనలు, మామంతాఖ్యుండను. ఈజలరాసిగాటి లోకన నామి ద్విగ్రహ్యునవచ్చితిని. నేను నిజమును చెప్పుచున్నాను. నేననుకుండినది, మీనాడకమననుండరడగు శ్రీరామనకు గింకరుండను. అనియిన తిచే నీవెరుకనచ్చివాడను. నీమనఃబుగల శత్రుబరిత్యజింపును. విచారమును వీడును.

సీత—ఓయీ! నీవెన్నిచెప్పినను గిన్న సమృతాలను. నరులకును వానరులకును సభిల్పపెట్లకలిగెను? క్రికామచంద్రుని దివ్యకళ్యాణమహిమంబు తెల్లెటి గిరివి? రామలక్ష్మణుల యదవందలును విక్రమకర్మమును శరీరవర్ణమును మొదలగు శివ్యములును చెప్పితివేని నిర్నుపమౌదను.

హను—మహాభాగ్యును. ఈమూలమునైన నామహానుభావుని కీర్తించు ప్రార్థిత్వలిగెను. భగ్యుడను-భగ్యుడను. దేవీ! మత్పుత్రబునందు మనఃబున బొడవిగనెనియ లు పాయటకు మద్యాభ్యునిశేపంబున రామలక్ష్మణుల సర్వావయవస్స వేశితమైగింపున ని యడిగితివి. దీనంగ అతలేదు. అతెజుగు సవిస్తరింబుగా కటిగించెద, చత్రావధానవై వినుము.

ఉ॥ పల్లెరామోడు దూరవంతుడు, సమస్తప్రాణసంగతుడో
దల్లిలాచరేరుడు, బాసకరుణా బాక్షిణ్యసంపన్నుడు,
త్పల్లంభారుహపరినేత్రుడు, జగత్పూజ్యుడు, త్రైలోక్యసం
పల్లాభానుభవకడతుడు, జగత్ప్రఖ్యాత తౌర్యుండిల॥

లేజమున నూర్య సన్నిభుడు - బుద్ధి చే బృహస్పతిసమానుడు -
 ఓర్పు చే భూమి సన్నిభుడు - కీర్తి చే దివస్పతి కనయైనవాడు -
 తార్కయమున చక్రితుల్యుడు - శీలవీరదవర్ణుడు - తల్లి! సకలకుభిలక్షణలక్షితుడు -
 సౌమిక్రియన్నివిధ బుధచేత నన్న కెనయైనవాడు - నువ్వచ్చాయచే నలగాను
 దేహచ్ఛాయ లవాడు - రాజభక్తుడు. అన్యవనందను! రువురును కాననమార్గమున
 నిన్ను నెదకుచు ఋష్యమాంశైల సార్వకాలతారనుల నిన్ను వెదకుచు దుఃఖించు
 చుండ భ్రాతృ నిష్ఠుడైన నుగ్రీవుండను వానరుడు ధనుర్ధరులను రామలక్ష్మి
 గులగజాచి హరిపంపునన్ను హింసించవచ్చినవాని తలచి భయకంపింపడై నేరొ
 క్క శిఖరంబునను ఓని వారివృత్తాంతంబు నెఱిగించుచు నన్నంపెనేకే! భక్తిపూ
 ర్వవసుస్కాంతుల! చి వాచుడ నెఱిగి వారిని నుగ్రీవునికడకుం గొడ్డొ
 వియ్యోని. పిదప హను ఉగ్రవహక్తి లంకలసోని యొహరులకు సహాయమా
 చరించుటకై ప్రమాణకర్తృమగ స్మృమాన సేగంకొనిరి. తరువాత నాలినివధిం
 చి శిష్టింధానియమును నుగ్రీవునకు శ్రీరామభద్రులదొసం
 గె. తదిదియును నుగ్రునాడు నీవు రావణావహృతవై గగనంబున సేనుచు చే
 లచేరంగున మానినట్టి కిడినయాభంగంబులు మాకులభించుటకేసి యవి రామన
 కుజావిశిమ. వానినిబాచినతోడనే

సీత - అయ్యో! ఈనిర్భాగ్యరాలినలన నాగ్యపుకుండెట్టికష్టమొందెను.

హను - పరితపి చి నిష్ఠ స్నేషి చుటకుగా వానరుల సఖిలదిక్కులకంపె
 ను. నాయంవామహానీచుం కెన్నడు కరుణగలగుటచే యాతనిప్రేమన్నశి
 ఖామసంయుక్తము నానవాలుగ నాచెకొనంగె. దీనినిగొనుము. (అని ము
 ద్రికినిచ్చును.)

సీత - హాదుభద్రా! (కొంతవడిపైయుండి) హాశ్రీరామాంగీయకమా!
 నీదగ్గరభాగ్యమెన్నిదివసులకు లభించినది? ఆహహానీయుని ప్రేమమండి నాతనువున
 కెంతసోఖ్యమునగూర్చుచుంటివి?

హను - అహ! కాలింపును. రానుడుశీఘ్రమునవచ్చిన్నానందింపచేయును.

సీత -

శా! అహ్లా! రాముడు భక్తవత్సలుడు సుర్యకప్రతాపుడు తా
 నన్నుంగానక దుఃఖిలోకిముల సంతాపించుచుండస్మియా
 నన్నుండై రక్షింపదనుండు ధృతిదెల్పక మాల్యవంతుంబుపై
 నున్నాడాకుశలంబుతోడ ననుజన్మోపేతుడై మారుతీ.

నామీద దయకలుగునా? దశకంఠుని కంఠములు ఖండింపజూచునా? నన్నెచ్చదైత
 ప్రేమచేకలంచునా? నన్నుంటేగొనునా? నానమింపగునకు నిన్నువుచో రక్షు

త్తుడేమన్నాడు? ఉత్తమత్తత్తధర్మయోగమరయనా? భాగ్యుడై కార్యముల
యజాశక్తి లేకయుండెనాయేమి? ఈమఃఖనారాసీవలన నన్నుద్ధరింపదలంచునా?
హను—తల్లీ! నీమనంబునోకదక్కును.

ఉ॥ ఒచ్చెముగల్గి రామవిభు డొందుదలంచినవాడుకాను నీ
విచ్చటనున్నిందా నెఱుంగ కిన్నిదిచుబులు వాగొనర్యే నే
నచ్చుగనేగి నీను విధములయుఁ జెప్పినదిక్షణంబ దా
వచ్చుననేగిర పరివారిత వానర స్త్రైయుత్తుడై॥

నీతో దనవాక్యములుగా శెప్పమని నాతో రామడనివవాక్యములునును. (అని
రాముడు తనతోననిన “నీవుబాసినదాది” అను సీసవ్యయను చదువును)
నీత—అహో సర్వేశ్వరా!

ఉ॥ ఎన్నడు నుఃఖమెట్టిదో యొకింతయెరుంగక భూరిభోగ ను
వన్నతనొప్ప రాముడనమాననుభూర్హుడ యొటిజక్కి యా
వన్నతనొప్ప మద్దిరవా బంధురబాధకు నోర్చి కానలో
నిన్నిదిసంబు ల్లుపసియించి తపించుచునుండనాయెగా॥

హను—అమ్మా! మీరొండొరులనలికాలనున గలిసికొని మఱుబుందురు.
వలెనొందకును.

నీత—నీవుత్తమునన్నప్పుడు రామబుడు నాతోననినవిధనెఱుంగుదువు
కదా?

హను—అమ్మా! అట్లునునచో నీవు నాపిప్పెచ్చు సకూద్రమును న
వలెదవాటి రాముకిడనులెదను.

నీత—మారుట! నీతోనే సకూద్రముపై నరుజెచునపుడు వాయువేగము
నదూలి సముద్రమునబడితినా? పెక్కుకష్టములు పొల్పిచ్చెనును.

హను—తల్లీ జాకీ! నేను నీకసాయమురాముడ దీనుకొనిపోయెదను నే
నిప్పుడున్న చిన్నరూపములూచి నుఁగోచుచుంటివికాబోలును నానిజరూపమును
చూడుము. (నిజరూపముచూపును.)

నీత—(హనునుచునిగని) ఓహానగోత్తమ! నీరూపంబును నీపత్వంబును,
నేదెలిసికొంటిని యాభిక్రూపంబు నుపశమింపుము. చూడజాలకున్నాను.

హను—(యధారూపంబున నిలుచును.)

నీత—అన్నా మారుట! నీతో నేవచ్చుటగదు. అనేకవృత్తిదములున్న
ని. గాని నామూటనాలించి రామనితో నావాక్యముగానిట్లుచూడు.

హను—మహాభాగ్యము.

సీత—ఇక్కొక్కమాసంబు జీవంబు ధరించియుండెదను. అంతకు నీవు శత్రులఁబరిమార్చి నన్ను గొనిపోకి యుజ్జ్వలించితివేని పొగింబులు విడిచెదను. నన్ను రక్షించుమని యనవలెను నిన్నే స్మరించుచు కాలముగడుపుచున్న సీతపతికి ననిపలుకుము. లక్ష్మణునితో నాతెప్పులను మన్నింపుమంటిననుచు నాచేరి బాపగోరితిననుచు. నాపదాబ్జన్నంబులఁదెల్పుము. ఈమా డారత్నము నానవాటా గవిమ్ము. (చూడారత్నమిచ్చును.)

హను—(చూడారత్నమును గైకొని) మహాభాగ్యము. తల్లీ నాకు కెలవో నగుము

సీత—అన్నా! నీవేగదవా? అక్కటా నిన్నుజూచియింతతడవు కొంతయూ నడచునలఁటిని.

హ—అమ్మా! శిశువుకాలమున రామలక్ష్మణులం బీనుకొనివచ్చెదను

సీత—అన్నా! నాశ్రమల నలత మొంచుభారము నీయజే అయినపోయి శిశువుగఁగమ్ము.

హ—మహాభాగ్యము. ఇందుకొన్నిఫలంబులందిని యాకలిపిచ్చుకొనిపోయెదను.

సీత—ఇది రాక్షసగతీతము.

హ—నాకు భయములేదు.

సీత—అయిన రాక్షసులు మేల్కొనకుండ తొలఁచెనులీనుకొనుము.

హ—మహాభాగ్యము అవరముచాలును (తనలో) ఇప్పుడీయశోకన ననును ధ్వంసమొనర్చినచో పనపాలకులు రావణునితో చెప్పుదురు; రావణుడు నన్నుదండించుచున్ను. ఇరవ కార్యమాలోచించెదను.(పగి)తల్లీ నెలవొసంగుము

సీత—అన్నా! పోయెదవా?

హ—పోవకతీరునా?

సీత—మంచిది రామవి శిశువుగ దోడ్కొనితమ్ము.

హ—తల్లీ! యజ్ఞ శిరసునధరించెదను.

నిమ్మగ్రిమించును

(తెరదిగును)

లంకా దహనము.

పంచమాంకము

ప్రథమరంగము. అశోక వనమునంది కొక భాగము.

(ప్ర)వేశము— తోటకాపలివారము నట్టికొట్టమ చెట్లు
పిరిచుచు హనుమెంటుడు)

1 కా—మారావణునితోచెప్పి నీపాగరడగింపించెదము. తొందరపడకుము
హను—మారావణుని రమ్మ. పాము.

2 కా—ఇంతయుండనేను వెళ్ళితిని.

హను—నిజమే అనేకులుకెల్లినారు యనువురమునకు.

3 కా—నీకు కడకావరి ముక్కువిగానున్నది.

హను—ఏమిరా నీవే గారు? (అ) అవశిష్టమున.)

(ప్ర)వేశము— బాణధారియై అక్షయుడు)

కా—ఇదగో కొలిగాడు మృదనున్నాడు

హను—(తనలో) ఈలెప్పడో రాసిటు బులులవాడు గానన్నాడు.
చూచెదగాక వీనితరంగు.

అక్ష—ఓరీ! నీకంతకడకావరిమా? మాపుగిమిశ్చ కజొచ్చి వనంబుజే
రచితివి. నీకు చేటుకాలముమాడిన రమ్ము నీపాగరడచెదను.

12 అనుబంధము.

హను—విల యీవంబులు? నీతోగూడ నీవా కెల్లరిప్పొణములం బాయత
చ్చినవాడను. హనుమెంటుడును. నీవెవ్వడవు?

అక్ష—ఓరీవదరపోతా! నేను గావణాకృష్ణతనయుండను అక్షయుడను.

హను—ఏమిరా! అక్షయుడవా? చూడును నిన్ను తుయింపజేసెదను.

అక్ష—ఏమిరాతుచ్చుడా! నోటికొరిది ప్రియమంటివి? నీకువచ్చుచేటు
నెటుంగున్నావు. ఇదిగో యీబాణముచే నీవంతమొందితివి (అనిబాణము

జేయును.

హ—(కోతపడియుద్ధముచేసి) యీమట్టిపూత నుచే నీవంత మొందివి.
(అనిగుర్నిడును) (అత్తయుడు పడిపోవును.)

కా—అయ్యోఅయ్యో అత్తయ్యమాదు! దేదె మొందెను. ఈవారలా రా
వలెనుకేరిగించుదమురిండు, యీకోతిగాని బ్రహ్మసేనుడగును.

హ—(తనలో) ఈరండు నాచేపనినను వానిపరాక్రముండు.

ఉ॥ వీనిభుజావిజృంభణము వీనిసమున్నత శౌర్యసాధదల్
వీనికరానైపుణము వీనిమహావృత్త జన్యోర్మముల్
దానవ సిద్ధసాధ్యుర దైత్యమహారగులగు నెందునకో
గానముచూచినంతబల ఘనైర్ముగ్ధుల నుత్తమవల్పదే॥

(ప్ర)వేశము— ఇంద్రాక్షుడు.)

ఇంద్ర—

గీ॥ కోతిగానిన్ను నీదిన్న కోలచేత

ముక్కముక్కలు గావించి ముదమురొంగ

వచ్చినాడింద్రాక్షుండు వాంఛిమోర

యలసింపక ఎలగుచుక రయలమిమ్ము

హ—దొరా రాక్షసాధమా! నీవలెనే నీతమ్ముడుగూడ పదరియ త
మొందెను. వానిగతియె నీమహాకరుణకు లెక్కన. ఈగుర్నిడుతో నీవంత మొందుదు
వు. (అనిగుర్నిడును.

ఇంద్ర—క్షీమగృతాశమా! నిన్నిదే బ్రహ్మాస్త్రబద్ధునిగా జేయచూసా
ను. (అని బ్రహ్మాస్త్రమునుప్రయోగించును.)

హ—(అనిలో) అన్నా! చిక్కితిని. బ్రహ్మాస్త్రమున స్వల్పకాలులు బ
ద్ధుడనై యుండకలేవును. పిదప నామహిమను వెల్లడించెదను.

ఇంద్ర—అయినదా? నీగర్వపరహారము. రమ్ము. ఇంక నిన్ను వీధులలో
విలాసార్థముగ దిద్దివేయెదను.

హ—(తనలో) నేడను విలాసముగ నే దిగెదను.

(ఇకపురును నీచ్చక్రిమంతురు)

తెరచిగును.

ద్వితీయరంగము - రావణునిశత్రు.

(ప్ర)వేశము—రావణుడు, విభీషణుడు, ప్రహస్తాడు,
ఇ ద్దశిత్తు, బద్ధుడగు హనుమంతుడు)

రా—ప్రహస్తా! విభీషణా!

ఉ॥ ఎవ్వఁడవీడు! మత్పురికి నెవ్వఁడుబువగవచ్చి లంకతా
నన్నిధిజొచ్చె, నాదువనమేటికి భగ్నమొనర్చె, దైత్యులం
గొవ్వన సేలఁజరిపె, నరకుంగొనకేల రణంబుసేసె, ని
వ్విధమంతయుఁ దెలియునట్లుచగుండు సమస్తమేర్పడన్!

ప్రహ—ఓవనరుయ్యా! నీవెవ్వఁడవు? ఏటికివచ్చితివి? నీవెవ్వడిటకం
పెను? ఎవ్వరికిని జొరకకయగుగాని యీపురం బెట్లుసాచ్చితివి? కలతెరంగెల్ల
చెప్పము.

హ—(రావణునితో) ఓదనుజేందా! ఇంద్రసహసముగ్రిభోగచతురుడ
వగు నిన్నుఁగనుగొనవచ్చినాడను, నిన్నుజూచుటకై నీవనముభగ్నమొనర్చితిని.
రక్షోపీరులు నన్నుమార్కొన బ్రాణరక్షణకై వాటితో యుద్ధమొనర్చితిని నన్నె
త్వరు నస్త్రిబద్ధితునిగా జేయజాలరు. ఇది బ్రహ్మతప్తఁడు నాకొననివరము.
నిన్నుగని నాతెఱంగు నీకటిగించుటకై యిట్లుస్త్రిబద్ధుడనైతిని. ఇప్పుడమ్మహానీ
యాస్త్రిబంధనవిముక్తుడనై యున్నవాడను నాతెఱంగెఱింగించెద నాలకింపుము.

ఉ॥ భూవరమౌళిరిత్తురుచి భూపితపాదసంజుఁడైన రా

మావనినేత కేను, దనజాభిః! నమ్మినబంటునర్థి నెం

తేవడిరాజ్యకార్యములు దీర్పఁగనీకడకేగుదెంచితీ

నావచనంబు నిక్కము వినందగునీకు నిశాచరోత్తమా!

బ్రహ్మవంశసముత్పన్నుడవు. కపిలవనము దేవఁబునన బెద్దవు. భవాద్యకులు
కులనాశకరింతును, ధర్మవిరుద్ధునునగు దుష్కర్మమునొనరింపదగదు. నీవీరేశ్వ
డగు రాఘవసత్వోన్ముఖుడవై దేవదేవరులతో నెవ్వరు బ్రాణములతో నుండజాలరు.
నాపటకునిక్కము. పరమసాధ్వియగు జానకీదేవిని శ్రీరామచరణారవిందములక
డఁజేర్చి నీపురమును దారాసుతులను గాచికొనుము.

రావ—ఓ మర్కటాధమా! ఒక్కచునువ్యమాత్మని నాకడ బెద్దఁజేసి
వదరుచున్నావు. నీనాలుక ముక్కుముక్కలు జేసెదను.

14 అనుబంధము

హ—రావణా! మున్నతపోబలంబున బరమేష్ఠి మెప్పించి నురాసురయత్న
జిన్నరాదులచే జాపులేకుండ సరంబుఁగొఱివని గర్వింబుననుంటివేని రామనిమాట

వహతునిగా దలంపను. నిన్ను వధించుటకై దశరథనుకుడై పువడినవతుని
చిన శ్రీవిష్ణుమూర్తి. అతడు జనగానకకన్యలద్యంతులగు నెఱుంగవో
అమ్రరాముడు సర్వవహాటసన్నిధి నిన్ను గూర్చెదనని ప్రతినపట్టియున్నవాడు.

ఉ॥ కేవలమక్ష్యకాంతయని కృత్తిమరూపముతోడ వచ్చియే
దేవినిమృచ్చిల్లిని గొనితెచ్చితి వామధిలేచి కన్యర
క్షోపరి! నిన్ను కులము గూల్చంగబుట్టిన కాళిదేవిగా
భవమున బెఱుంగు మనపాయ సుఖస్థినుండ లేవికన్.

మరియు నీతానిగ్రహరూపంబగు కాలపాశంబున గట్టువడితివి. మహానుభావుండ
గు రాముండు నోపాధితిగీతఁబలుల నీక్షించిన నీలంక దగ్గసాలాట్టఁగ్రహింప
యైకూబును. పతిభ్రతాశిరోమణియైన వైదేహిశోకానలంబున నిష్కరంబిష్టవ
భస్మంబుకాగలదు

రావ — (శోపమున లేట) ఛీ మాఖుకాణడా!

గీ॥ కండకావరమున గన్నుగానకుండ
వేదమానవు నామోల బెద్దఁజేసి
కూయనీలల్క ముక్కలు గోతునున్న
తున్నదా మర్కటాధను దోసకాళి॥

హ — నీవుకాదు. నిన్నుబుచ్చించినవానివైననుకలకాదు.

రావ — నిన్నొక నొకనిగునైనను మనసితను ఇదే నీలంక నీవంటి
యధముచే ఖండితును. (లేచగా)

పదీ — (విభీషణుడొకచ్చి) రాక్షసేశ్వరా! నీవుధగ్ధుడవవు. రా
జనీర్జ్ఞాండవు భవాద్యుకుండగు పండితుండిట్లురోషంబునై నీ దూతయగువాని
జంపయింకించుట తగదు. రోషంబుచేపును.

ఉ॥ అరయబరావరజ్జలని యార్థ్యలు నన్నుతినేయ ధాత్రిలో
బరగెడునట్టి సాధువర పాలుగు దూరిలఁబంప రెంతయూ
సరసత నామవాక్యము ప్రిసన్నమింగొని నీమనంబులో
దఱిసిన రోసమున్విడిచి తామ్రనహింపుము రాక్షసేశ్వరా॥

రావ — తమ్మువా! నీవుపల్కినవిధము కడుంగడునయజనము కాని దీనినన
మానింపక నామనంబు శాంతిపొందదు గావున నేదేనియొకమార్గము వాలించితిను.

పదీ — అన్నా! చావేందా!

చ॥ వనచరజాతికిన్నిగుల వాలము భూషణమట్లు గావునన్
 ఘనుడగు వీనితోకడన గాల్పువమంతట దగ్ధవాల్కుడై
 తననుదిలబడ్డయన్ బొడమ దైన్యమునొందుచునున్నవీనిగ
 న్నో మదిసంతెసింపెను కూరిమిశో మనవారలందఱన్॥

రావ—మేలుమేలు నీ ప్రపతికపలుకుకడుంగడు క్లాపూపాత్రములు (ప్ర
 హస్తునిగని) మఱిప్రహస్తాగ్ని వీనితోకడగ్నింబెట్టి విడువుడు. అలకింపడు.

హ—రాముడే సహాయుడు

ప్రహ—ఎవడురా అక్కడపరిచారకులు.

పరి—దేవరయాజ్ఞ.

ప్రహ—వీనితోకడ నగ్నిచుట్టించి విడువుడు.

పరి—రాజాజ్ఞ. (హనుమతుని గొనిపోవుచును)

తెరదిగును.

తృతీయరంగము— లంకాపురమున రాజవీధి.

(స)వేళము తోకికు నిప్పుచుట్టిపలుచిన హను
 మంతుడు, కేతును గెతుచు రాక్షసులు.)

హ—అక్కటా! ఈయగ్నిజ్వాలల తీక్షణభరింపజాలకున్నాను. హా
 హా! వాజానకీ! (అశ్రువృగ్ధున) అయిది? ఇంతకుమున్ను దేహమును దగ్ధముచే
 యుచున్న యగ్ని హోత్రజ్వాలలు చిల్లడడి మహానంద మెనగూర్చుచున్నవి తెలిసె
 తెలిసె. మాల్గి జానకదేవి ప్రభావము. ఆరామచంద్రునకు జయమగుగాక
 (అని లంకపైకెగిరి కాల్చును.) (రాక్షసులెడ్డుచుదురు.)

లంకాదహనము, హచమారంకము సంపూర్ణము.

తెరదిగును.

లంకాదహనము

పాటలు.

1 అనుబంధము.

ఈదుఃఖమెటులబాటువాడ నక్కటా! నైవమాబోరా||

నాప్రామేన-జానకీయెటు-లిడుములు- అశుచున్నదో
ఎంతకష్టమొందుచుండె-సౌకద కటా- నన్నపాశి||౧||

దుస్తరమైన యాయవస్త- నెన్నడు వాయువాడ
ఈశరత్కృ- మెంతయు నన్న-బాదిచుచుండ

అకటా- నేనెక్కలన- తాళిగ- అనాభానకిని
బాసియింక-యాలొకను-నందు నైవమా||౨||

2 అనుబంధము.

చింతింపుమా- సోదర- యాగతీ-
మేరూసము ధీరుడవే విగ్నా-స్వరూపి||౩||

అనతికాల-లో- ఒంకె- నరియ్యము- మదసుని
మీరా-మెగలసి మోడలబుతు- మొదలగు శ్రీరామ||౪||

ఆకదనమయమలందునె- అడవలయు ధైర్యమును
అదియెకదా- దీరలక్షణ- మందురు పండితు లెప్పుడు||౫||

3 అనుబంధము.

మహాన్యత్తితిచేల నీవు-మమ్ములను మరచినావు
నిమదమను రాముడడచు- నిశ్చయమిది నమ్మమ||౬||

రామనిబాగుముతీవ్రత- పృథ్వి-శక్తియు నెరుగ
ఇత కండకాపరమా- ఇంతామోహమలిగునా||౭||

రాముడిచ్చిన కవిరాజ్యము- రమణీసంగమమనమరిచితే
రామునికి యపరాధము- కావరియన దలచినామ||౮||

4 అనుబంధము.

రవిరనూళనా! న్యాయమాన్ - గావికెపుడు -
సుఖములే చేకూరుచుండు || 1 ||

మిశ్రోహి - సకలదాః - బాజులగు -
నిందా బాజుడు || 2 ||

పేలుచుననువానికెపుడు - పేలు లేదుమరియునగమంద -
కుండిపడుచు || 3 ||

5 అనుబంధము.

ఈ కార్యము - సాధింపగ - మారుమియే - దక్షుండగు
తిక్కిరుల కసాధ్యమునుచు నలచుచుండు నుదిలోపల || ఈ ||

కార్యసాధన - మాన్యుచు దా - కడపడి గురుతింపగలడు
శత్రువరుల - శిల్ప - తోలి - సాధింపగ - లాడుకోర్కె || ఈ ||

ఇతనిచేడె - సాత్తిగాని - ఎందు నొగులు - సాటిగారు
భీమబలుడు - భీమగురుడు - విజ్ఞానము || ఈ ||

6 అనుబంధము.

నానా భీతిలనేల - ఈమాన్యునను
నిజగోరుపునులు - యోజన పలుపక || ఈ ||

లోకములను గలచెదవడి - పొగకటముగ కులతైలము
లస్త్రుత్పదభూతబున - నదుగును ద్విధున || ఈ ||

వేగను బలించెదవడి - నీలజాపుననిగోరెద
కాకయున్న జనములెల్ల కల్లోలము గావించెద || ఈ ||

7 అనుబంధము.

దాకెదన - గోదానిని - భావాగలు మెచ్చుకోపగ
లకటించి గాక్షుకులను - గాపులవడిబెట్టెద || ఈ ||

కోటలు - తోటలు - పేటలు - గోపురములు - హస్త్రయలు
నర్మాగారములు - నేస్తుకాలలకు - వడిచెదకెద || ఈ ||

III

రావణునఁతఁపుగమును - రాజాంగనబుండు చోట్లు
వేయిటికి నెల్లెయెడలఁ - వేగమెడకివత్తు॥దా॥

8 అనుబంధము.

ధన్యుడను నే-ధరణిలో - నిజమైనరామ - నేవకుడనైతిగాన॥౧॥
ఆకాశమునంటిజాలు నత్యున్నతమైనరత్న
సౌధంబులు-తోటలును - పేటలును హర్మ్యములును॥౨॥
ఈపురపాలకుడగు రావణు-డింతసంపద గలిగియుండి
ఏటికిటుల తుచ్చకార్యమును జేసెనొ-కటకటా॥ద॥

9 అనుబంధము.

సూ- ఓనీ-యబా-యిటులా - పలుకెడగు నాతో
నామవి-పర - గనజాలక - నాబలంబు నెరుగలేక॥౧॥
లం- ఓరో-వానరాధమా - వదలదవేల-యీలీలా
లంకణిపేరును-వినినమాత్రమున - బింకమువీడర దేవతులైనక॥౨॥
హ- ఇంతపొరుగుల - దానవా -
యిచ్చుదెగుల్చెద - ధారుణి-నినువేగక॥౩॥
హం- కంఠకొప్పుచే-కన్న గానకను -
కాగుహప్రలము కూయించునుంటి॥౪॥

10 అనుబంధము.

సీ- లోకపుండు - నేనెఱచినచుడను నే
లోకమాతయగు నీతాగేవిని గూడజాలమంటి॥౧॥
సూక్ష్మసౌధముల నెల్లడగనితని-దనమాల -
చంద్రులనడననులరసితి నీప॥౨॥
రామధద్రునీ - కరుణ నా-పయి - రానీయగిదే
కరుణా భరణా; సురసుతచరణా॥౩॥

11 అనుబంధము

కటకటా ఇంత నే జీవముల
భరియింపగి జాలగా కటా॥

IV

ఇట్టిభూర-దగ్ధశ-యింకవరికైన- గలుగ
కుండు. గాక- జగతి-కరుణావనా! సర్వేశ్వరా||క||
హరఘాతమా! హరికరుణాలవాల
హాకాసల్యాలనూజా! హాపునాస్త్వా||

12 అనుబంధము.

వదరకుమా! తరతమభావము-మనిలోనె
రుగక మదమన- నీవిటులోగోరి||క||
నీప్రాణములు- నామప్రేమాతమన-అంతి
రించునని- ఆశ్రమెరుంగవు||క||
ఆహవంబులో- సతిరయును
నే-నఖిలలోకముల- నడచెదనుమ్మా||న||
అక్ష-పాలు- నోరు-మాయు-మింక-
నానరాధమా- పలువా-తులువా- గనవా- నన్ను||చా||

13 అనుబంధము.

నామహిమను- నీవెరుంగక- నామోలను- తెచ్చిపెరిగి
మాటలాడుచుంటివోరి||నా||
మునుతపమన- సరమేష్టినీ- మెప్పించి
పరంబులాంఠి- జగదేకపరాక్రమమన- పలుకుంటిగా- ముఖుండ||నా||
గండుమీరి- యెవ్వడేని భండనమున- నను మాటొక-
చండాంశుతనయుపురిని- జేరిక-బ్రతుకగలరాడె||నా||

14 అనుబంధము.

మర్కటాధమా! కన్నుకానకను- కండకొవ్వ
ప్రేరితవా? ఇటువదరెదవా! పో పో పో||మ||
కానిమాటలను కడువడిబలికిన- కలుపంబగునీ-నా
ల్కను నేజే- చిరీకలుగ నొనరించెద నిస్సడె||మ||
రామడు-గోవిందు-భీమడు-సోమదరయును
ననిన నిశాచుడరా- నినుబ్రోచెదరా-మరివోచెదరా- శిశి||మ||

చేష్టానుధరము. (కళాగ్రామ)

దీనికిదియేసాటి. దీనికిప్పుడే కొన్ని పట్టలుగూడవుట్టినవి. గాన
దీనిపాఠశస్త్రమునుగూర్చి మేమువేరేవ్యాఖ్యలుబదిలేదు. వేద్యలమా
యోపాయములు, విటులమోహవేశము వేద్యమౌతల అద్దంకులు
విటులుకడకువదు పరితాపము చదువుకొలది మొదటనుండి తుదవరకు
కడుపుచెక్కలగునట్లు నవ్రుకలుగునునుంచినితిభాధకమగునాటకము.

పరశురామగర్వభంగము.

కొత్తనాటకము. ఇట్టిదిదివర కెవ్వరును రచించియుండలేదు.
పరశురామునిపితృభక్తి, కార్యదీక్ష. ప్రతిజ్ఞానిర్వహణము కడుసమ
ధాతతో వ్రాయబడినవి. రసవంతములగు పద్యములుగలవు. ప్ర
రసనామోగ్యముగనున్నది.

జల రూ 0-10-00

హనుమద్రామసంగ్రామము.

చక్కనినాటకము, పాటలుగలవు.

శ్రీరామమూర్తికిని, హనుమంతునకును జరిగినయుద్ధచరిత్ర
సారదుని కలహప్రేరేపకము. ఆంజనేయుని అభయప్రదానము
శ్రీరామునిగురువునాజ్ఞాపరిపాలనము, చదివితరవలెను.

ప్రదర్శనమునకు మిక్కిలి యుపయోగముగనున్నది.

జల రూ 0-10-00

(వ కట న,

మానద్ర వెలకుదొరకు గగ్గింధములు.

—పదములు—

—దామాలు—

పాగ కాగట్టాభిషేకము	0-4-0	విజయగానుము	0-12-0
కుగిరిపవిజయము	0-4-0	హనువ - 9వ సంక్రామము	0-12-0
సుందరకాండము	0-4-0	త్రుసాహసము	0-8-0
అందగాయభారము	0-4-0	పృథ్విలాప్తనీయము	0-8-0
పాతాళిహనము	0-4-0	వశ్యామధుగము 1వ భాగము	1-0-0
పాతాళహనయకము	0-4-0	సంగీతసావిత్రి	0-12-0
వైకుంఠమహాత్మ్యము	0-4-0	సంగీతస్రగ్ధర	0-12-0
శివశంకరామాయణము	0-4-0	సంగీతకృష్ణలీల	0-12-0
సారంగధరగర్భ	0-4-0	పిష్వానారాయణరావుపద	0-8-0
సామిరి	0-4-0	బుద్ధనాటకము	0-8-0
భాగవతము	0-4-0	సంపూర్ణారామాయణము	1-0-0
మౌనానుభవము	0-4-0	లంకాదహనము	0-8-0
పూర్ణానందాయణము	1-0-0	సత్యహరిశ్చంద్రియము	0-12-0
నరము	1-4-0	పాగకాగట్టాభిషేకము	0-12-0
లా మునము	0-3-0	జయంతిచుపాలము	0-12-0
శివగర్భ	0-3-0	పల్నాటికీలు	0-8-0
స్థలీలలు	0-4-0	చింతాచూడి	1-4-0
భు	0-3-0	ప్రాకాశముప్రయము	1-4-0
మాతృప్రద	0-4-0	చింతాచూడి	1-4-0
రామరావణయుద్ధము	0-4-0	విద్యామల్కము	0-1-0
కాకావతి నరసింహంగారి సారంగధర నాటకము			0-12-0
వెంట్ల రామాయణం, గ్లెజువేపగు			0-10-0

బయలువారు వెంటనే మాకువాయిదు.—

ఆర్. సుజీవిరావు అండ్ సన్

ప్రింటర్లు అండ్ బుక్కుసెలర్లు,

విజయనగరము.

14709